

V Praze dne 18. prosince 2025

Č. j.: MPSV-2025/253258-233

Dítě ohrožené násilím v rodině

Metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí k postupu orgánů sociálně-
právní ochrany dětí

Obsah:

I. Úvod.....	3
II. Statistiky varují.....	3
III. Obecně k problematice domácího násilí	3
1. Domácí násilí – definice, základní znaky a formy.....	3
2. Domácí násilí a ohrožení dítěte.....	6
IV. Ochrana dětí ohrožených domácím násilím.....	8
1. Institut vykázání ze společného obydlí.....	8
2. Institut předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí dle § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních	11
3. Trestně-právní instituty ochrany dětí ohrožených domácím násilím	12
4. Oznamovací povinnost OSPOD.....	12
5. Odpovědnost za přestupky	13
V. Úloha OSPOD při ochraně dětí ohrožených domácím násilím	14
VI. Postup OSPOD v řešení situace dítěte ohroženého domácím násilím	15
1. Zjištění případu domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem	15
2. Podpora a doprovázení dítěte a rodiny.....	18
3. Povinnost OSPOD srozumitelně informovat dítě o jeho právech	23
4. Mlčenlivost OSPOD.....	23
5. Výkon rodičovských práv pachatele domácího násilí.....	24
6. Spolupráce OSPOD s Policií ČR.....	27
7. Spolupráce OSPOD se subjekty poskytujícími sociální a další služby při ochraně dětí ohrožených domácím násilím.....	27
8. Ochrana dítěte před sekundární viktimizací a traumatizací	29
9. Role OSPOD v trestním řízení	29
VII. Závěr	34
VIII. Zdroje	35
IX. Užitečné kontakty a odkazy.....	36

I. Úvod

Toto metodické doporučení je určeno orgánům sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a krajských úřadů. Shrnuje základní principy v práci s dětmi a rodinami ohroženými domácím násilím. Navazuje na Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí a aktualizuje ho.

II. Statistiky varují

Domácí násilí a násilí v rodinách je jev s vysokou prevalencí a latencí ve společnosti. Některou formu fyzického nebo sexuálního napadení zažila podle reprezentativních výzkumů každá třetí žena.¹ **O tom, že zažívají násilí ve své rodině hovoří 14 % českých školáků², tedy přibližně 2-3 děti ve školní třídě.** Do oficiálních statistik se přitom dostane jen menší část takto ohrožených dětí a rodin. Podle policejních statistik je každoročně policii oznámeno přibližně 600 případů znásilnění, policie řeší v průměru dva případy týrání osoby žijící ve společné domácnosti denně³, ročně dochází k zhruba k 1300 vykazáním násilné osoby ze společného obydlí⁴. Děti jsou ohroženy jak přímým násilím v rodinách, tak jeho svědectvím. Téměř 3 000 dětí je fyzicky či psychicky týráno či sexuálně zneužíváno, čtyři děti v důsledku fyzického týrání v roce 2024 zemřely⁵, dalších téměř 7 000 dětí je ročně svými rodiči závažně zanedbáváno. Statistiky MPSV ročně evidují okolo 2300 případů domácího násilí, kde jsou přítomné děti. **Pokud jsou děti opakovaně svědky násilí, má to na ně srovnatelné dopady jako přímé týrání.** Důsledkem mohou být úzkosti, poruchy chování, vývojové obtíže a poruchy attachmentu.

Při řešení případů domácího násilí a násilí v rodinách je třeba si být vědom vysoké tolerance k násilí v blízkých vztazích v českém kontextu, bagatelizace domácího násilí a svalování viny na oběti. Z aktuálních výzkumů vyplývá, že 26 % osob v populaci se domnívá, že oběť domácího násilí si může za svou situaci sama. Tato situace znesnadňuje a velmi komplikuje včasnou identifikaci a řešení závažných případů násilí v rodinách.

Je důležité mít na vědomí, že k domácímu násilí dochází ve všech společenských vrstvách, bez ohledu na vzdělání, příjmy či místo bydliště

III. Obecně k problematice domácího násilí

1. Domácí násilí – definice, základní znaky a formy

Od 1.7.2025 nabývá účinnosti zákon č. 78/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí. Nově je do § 3021 občanského zákoníku včleněna definice domácího násilí,

¹ Pod Svícem, IPSOS. Každý pátý člověk se stal obětí domácího násilí (2022), [Pod Svícem s Ipsos v boji proti domácímu a sexuálnímu násilí | Ipsos](#)

² Reprezentativní výzkum UNICEF Mladé hlasy (2017), <https://www.unicef.cz/mladehlasy/>

³ Statistiky Společnosti IKEA prezentované dne 2. 12. 2020 na videokonferenci na téma Projekt 50+

⁴ <https://www.domacinasili.cz/rubrika/statistiky/>

⁵ <http://www.mpsv.cz/statistiky>

kteřá dosud v právním řádu chyběla. Pojem domácí násilí byl tak jednotlivými aktéry, včetně soudů, vykládán nejednotně. Docházelo k tříštění chápání a výkladu tohoto patologického jevu ze strany zainteresovaných subjektů (policie, OSPOD, soudy, sociálně zdravotní odbory, lékařské a nelékařské pomáhající profese, učitelé apod.).

Nově je tedy **domácí násilí** ve smyslu ustanovení § 3021 občanského zákoníku definováno jako **násilné jednání vůči oběti v jakékoli formě, při kterém zpravidla dochází ke zneužívání moci nebo nerovného postavení** a kterým:

- a) bylo nebo mělo být neoprávněně zasaženo do její **tělesné integrity**,
- b) bylo nebo mělo být neoprávněně opakovaně nebo vážně zasaženo do její **duševní integrity, svobody nebo důstojnosti, zejména v intimní oblasti, do její vážnosti, cti nebo soukromí** nebo
- c) byla vážně **ohrožena nebo narušena její schopnost uspokojovat své základní potřeby nebo základní potřeby členů společné domácnosti**.

Obětí domácího násilí může být

- a) osoba, která s osobou dopouštějící se domácího násilí **žije nebo žila ve společné domácnosti**, nebo osoba, jejíž domácnost osoba dopouštějící se domácího násilí opakovaně a dlouhodobě navštěvuje,
- b) **osoba blízká** nebo ten, kdo jí dříve byl, nebo **rodič společného dítěte** nebo **ten, kdo s osobou dopouštějící se domácího násilí vykonává rodičovskou odpovědnost**.⁶

Domácí násilí může zahrnovat násilí mezi manžely nebo partnery, ale **rovněž násilí páchané na dětech, seniorech nebo dalších osobách žijících ve společně obývaném bytě nebo domě**. Jedná se o fyzické i slovní útoky, tělesné týrání, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, výhrůžky, psychické a emocionální násilí apod. Toto chování **vyvolává trvalý strach oběti z násilné osoby, což umožňuje násilníkovi udržovat nad obětí neomezené mocenské postavení a donutit ji, aby se podřídila jeho vůli**. Kontrolu veškerého života oběti uplatňuje násilník jako svůj samozřejmý nárok. Souhrnně lze za násilí v rodině považovat jakékoli jednání či opomenutí, které negativně ovlivňuje nebo poškozujee oběť, narušuje její psychickou stabilitu a integritu, poškozujee rozvoj její osobnosti nebo omezuje svobodu.

Domácí násilí se může vyskytovat zejména **ve formách násilí fyzického, psychického, emocionálního, sociálního, sexuálního a ekonomického**, přičemž jednotlivé formy tvoří zpravidla provázaný **systém jednání zaměřený na získání a udržení převahy nad druhou osobou**. Podle současných poznatků kontrolujícího a nátlakového jednání je domácí násilí chápáno nikoli jako soubor izolovaných incidentů, ale jako **dlouhodobý vzorec donucujícího a kontrolujícího chování, jehož cílem je podmanit si partnerku/partnera, narušit jeho autonomii a omezit jeho schopnost samostatně jednat**. Klíčová je **stabilita rolí**: agresor udržuje mocenskou dominanci, zatímco oběť je postupně systematicky zbavována kontroly nad vlastním životem, často tak nenápadně,

⁶ Na definici domácího násilí obsaženou v § 3021 občanského zákoníku nově odkazují i ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, konkrétně § 6 písm. g), § 16 odst. 2), § 51 odst. 5 písm. c) a § 57 odst. 1) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZSPOD“).

že navenek může vztah působit funkčně či „jen“ asymetricky. V této souvislosti je třeba též připomenout, že nezbytným předpokladem domácího násilí (či násilí v blízkých vztazích) nemusí být společné soužití agresora a oběti v jedné domácnosti. Naopak **ukončení vztahu nebo odchod ze společné domácnosti může vést k eskalaci násilí, nátlaku a kontrolujících taktik**, kdy násilná osoba reaguje na ztrátu kontroly zvýšeným dohledem, obtěžováním nebo zneužíváním právních či institucionálních mechanismů.

Fyzické násilí zahrnuje různé formy jednání od strkání, kopání, bití, fackování, tahání za vlasy až po omezování v pohybu, bránění v odchodu či přivazování a poutání. Fyzické násilí v sobě zpravidla zahrnuje i negativní psychické a emocionální dopady.

Psychické či emocionální násilí se může projevovat jako opakované či setrvalé jednání s významným dopadem do emoční stability či psychické integrity oběti. Např. ponižování, verbální napadání, urážení, zesměšňování, prosazování vlastních potřeb na úkor naplňování potřeb oběti, devalvace prožitků a úsudku oběti, odnětí možnosti činit vlastní rozhodnutí, psychický nátlak, citové vydírání, obviňování a výhrůžky, zásahy do soukromí, omezování pohybu a osobní svobody, nadměrná kontrola každodenního chování, ale třeba i ničení či neadekvátní nakládání s věcmi, ke kterým má oběť vztah, či odmítání respektovat její práva související s bydlením, majetkem apod.

Sociální násilí se projevuje především jako zamezování kontaktu s blízkými osobami nebo i okolním světem. Oběť je izolována či postupně izolována a nemůže se stýkat s rodinou, kamarády, spolupracovníky. Pachatel se snaží mít moc a kontrolu nad obětí. **Manipuluje okolím šířením nepravdivých informací, používá očerňující strategie a snaží se přetrhat vazby, které by oběti umožnily získat podporu nebo odejít ze vztahu.**

Sexuální násilí zahrnuje jakékoliv nucení k sexuální aktivitě, ke které nedala oběť souhlas. Může se jednat o znásilnění, sexuální útok, sexuální nátlak, nucení ke sledování pornografie či jakékoli jiné sexuální obtěžování.

Mezi další druhy násilí řadíme **ekonomické násilí**, které se týká financí a majetku či širě schopnosti oběti uspokojovat materiální potřeby své i dítěte. Patří sem omezování přístupu k penězům, znepřístupnění účtů, přidělování nedostatečných prostředků, podmiňování finanční podpory poslušností či zastrašování a vydírání. Ekonomické násilí se může projevovat odnětím dispozice s majetkem, nucením k přepsání majetku na pachatele, bránění v pracovním uplatnění či zasahování do vztahů oběti na pracovišti vedoucím k zhoršení postavení oběti apod. Součástí donucující strategie agresora může být nejen přímý ekonomický nátlak, ale i využívání či zneužívání právních nástrojů k uplatňování vlivu na oběť a kontrole jejího chování např. podmínění dohody o uspořádání péče o děti vzdáním se finančních nároků.

Důležité je v tomto kontextu zdůraznit, že **psychosociální vývoj dítěte ohrožuje jakékoliv násilí v rodině. Základní podmínkou pro úspěšné řešení situací násilí v rodinách je jasné a srozumitelně deklarovaná nepřijatelnost jakéhokoliv násilí v blízkých vztazích.** Toto pak umožňuje účelné řešení situací i v rodinách, kde jsou rodiče např. přesvědčeni, že jen „vychovávat dítě“. Častou roli při popisu násilí v rodinách hrají i obranné mechanismy např. bagatelizace násilí, fragmentace či úplné popření.

Jednotlivé projevy a formy násilí se zpravidla vzájemně prolínají. Přesto je **důležité citlivě prověřovat i situace, kdy se objeví pouze izolovaný projev násilného jednání. Žádné formy násilí bychom neměli bagatelizovat a je třeba je posoudit v kontextu celkové dynamiky vztahu.**

Násilné či kontrolující jednání rodiče vždy do určité míry ovlivňuje jeho rodičovské kompetence, a to i tehdy, pokud je násilí směřováno výhradně vůči druhému rodiči, a ne přímo vůči dítěti. Skutečnost, že rodič o dítě projevuje zájem a dokáže zajistit jeho každodenní péči, sama o sobě nepostačuje k posouzení jeho celkové rodičovské kompetentnosti a výchovné způsobilosti. Vzorce násilného a kontrolujícího chování se obvykle promítají i do dalších oblastí fungování rodiče a mohou ovlivňovat atmosféru v rodině, způsoby komunikace a celkovou míru bezpečí, kterou dítě v péči zažívá. Tyto souvislosti je nezbytné vždy pečlivě zohlednit při vyhodnocení situace dítěte a pojmenování všech rizik, bez ohledu na to, zda jednání rodiče dosahuje trestněprávní roviny. Přítomnost násilí v rodině nese zpravidla rizika v oblasti bezpečí, stability, vztahů apod.

2. Domácí násilí a ohrožení dítěte

V čl. 19 Úmluvy o právech dítěte ⁷ je násilí ve vztahu k dětem definováno jako: „**jakékoli tělesné či duševní násilí, urážení nebo zneužívání, včetně sexuálního zneužívání, zanedbávání nebo nedbalé zacházení, trýznění nebo vykořisťování.**”

Dítě může být přímou (násilí směřuje proti dítěti) i nepřímou (dítě je přítomno násilí) obětí domácího násilí. Dítě jako přímou i nepřímou oběť domácího násilí je třeba považovat za ohrožené dítě, kterému je zaručeno poskytnutí sociálně-právní ochrany v souladu s § 6 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPOD“).

V souvislosti se změnami obsaženými v zákoně č. 78/2025 Sb. došlo k **rozšíření vymezení okruhu dětí, na něž se vztahuje sociálně-právní ochrana, konkrétně došlo ke zpřesnění v ustanovení § 6 písm. g) ZSPOD, kde je nyní výslovně stanoveno, že sociálně-právní ochrana se zaměřuje na všechny děti ohrožené domácím násilím ve smyslu ustanovení § 3021 občanského zákoníku.** Dříve ustanovení obsahovalo pouze děti ohrožené násilím mezi rodiči či jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte.

Dítě je přímou obětí domácího násilí, jestliže je proti dítěti ze strany pachatele směřováno fyzické, psychické či emocionální, sexuální, sociální nebo ekonomické násilí. Ve smyslu ZSPOD se jedná zejména o dítě, jehož rodiče řádně nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti nebo na kterém byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost nebo mravní vývoj nebo je podezření ze spáchání takového trestného činu.

⁷ Úmluva o právech dítěte, publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.

Dítě je nepřímou (sekundární) obětí domácího násilí (ohroženou osobou podle zákona o policii⁸), jestliže je přítomno domácímu násilí, k němuž dochází mezi rodiči, mezi jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte nebo mezi dalšími osobami v domácnosti obývané dítětem. Dítě je třeba považovat za sekundární oběť domácího násilí i v případě, že dítě není osobně přítomno jednotlivým útokům pachatele domácího násilí vůči přímé oběti domácího násilí. Roli nehraje ani nízký, např. kojenecký, věk dítěte. Naopak děti v nejútlejším věku jsou vysoce citlivé vůči traumatizaci a mohou si následky traumatu nést do dalšího života v podobě symptomů, které se projeví až ve vyšším věku.

Ve smyslu ZSPOD se vždy jedná o dítě, které je ohrožováno domácím násilím⁹, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami (§ 6 písm. g) ZSPOD).

Příznivý citový, rozumový a mravní vývoj dítěte je ohrožen vždy, pokud dítě vyrůstá v domácnosti, ve které dochází k domácímu násilí mezi jinými osobami, a to i když dítě není očitým svědkem domácího násilí. Zde je důležité zdůraznit, že se nemusí jednat pouze o společné obydlí (domácnost). Dítě, které je obětí domácího násilí, je dítětem ohroženým syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (tzv. syndrom CAN).

Podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) je dítě nacházející se v pozici svědka domácího násilí považováno za psychicky týrané dítě.

Zhruba ve 42 % případech jsou děti, které jsou svědky násilí v rodině, ohroženy i přímým násilím ze strany rodičů a ve zvýšené míře ohroženy i sexuálním zneužíváním.¹⁰ I těmito aspekty je proto nutné při vyhodnocování rizik v rodině věnovat pozornost.

Negativní dopad domácího násilí na dítě může být značně rozsáhlý. Vedle bezprostředního ohrožení fyzického a duševního zdraví dítěte v průběhu pokračujícího domácího násilí se může tento jev projevovat zejména v podobě **dlouhodobé traumatizace dítěte, projevující se např. ve změně chování a školního prospěchu dítěte, uzavření se do sebe, samotářství, nápadném experimentování se svým vzhledem, sebepoškozování, ztrátě motivace, kázeňských problémech, v potížích s navazováním partnerských vztahů v dospělosti a rovněž v trans-generačním přenosu násilných vzorců chování na dítě.** U velmi malých dětí se často objevuje vývojový regres (např. v řeči, motorickém vývoji), návrat k miminkovským či batolecím rituálům, potíže s vyměšováním, noční děsy, apatie, úzkostnost či agrese vůči pečujícím osobám nebo sobě samotnému. Skutečnost, že dítě v přítomnosti násilného rodiče jí, spí, nepláče, chodí do školy atd., neznamená, že jsou dostatečně naplněny všechny potřeby dítěte.

⁸ Viz. § 44 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Ohroženou osobou je osoba, která je ohrožena útokem násilné osoby proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvlášť závažným útokem proti lidské důstojnosti (Jednání násilné osoby negativně ovlivňuje nebo poškozuje ohroženou osobu, narušuje její psychickou stabilitu a integritu, poškozuje rozvoj její osobnosti nebo omezuje svobodu), za ohroženou osobu se považují všechny osoby mladší 18 let, sdílející s násilnou osobou společné obydlí.

⁹ Definice dle § 3021 občanského zákoníku.

¹⁰ Barvíková, J., Pallonciová, J.: Děti, rodiče a domácí násilí, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, ACORUS-Centrum LOCIKA, 2016

Zvýšenou psychickou zátěží může představovat pro dítě i situace, kdy dojde k vykázání pachatele ze společného obydlí anebo naopak, kdy jeden z rodičů odejde spolu s dítětem ze společné domácnosti, kterou doposud obývali s pachatelem domácího násilí. V těchto situacích se dítě musí vypořádat s otázkami spojenými s novým uspořádáním výchovy dítěte a jeho kontaktů s rodiči, popřípadě též se změnou místa bydliště, školy a změnou sociálního statusu apod. Je třeba zajistit bezpečí dítěte i po odchodu nenásilného rodiče s dítětem z násilného vztahu. **Dítě se často stává prostředkem manipulace pachatele s obětí a způsobem, jak se pachatel může spolehlivě dostat k oběti.**

IV. Ochrana dětí ohrožených domácím násilím

Ochrana dětí ohrožených domácím násilím je záležitostí nejen těch subjektů, kterým to právní předpisy ukládají, ale všech, kteří se o něm mohou dozvědět. **Je důležité, aby okolí (sousedé, příbuzní, učitelé, vedoucí zájmových kroužků atd.) byli všímaví a nebáli se podezření na domácí násilí oznamovat příslušným subjektům – OSPOD, policie.** Podezření na domácí násilí či zanedbávání dítěte je možné na OSPOD oznámit i anonymně. Pokud jsou údaje o totožnosti oznamovatele známy, je OSPOD povinen tyto údaje vést odděleně ve zvláštní složce, která není součástí spisové dokumentace OSPOD.¹¹ **Ochrana dětí před ohrožením je záležitostí mezirezortní, ale i občanskou a vyžaduje interdisciplinární přístup.**

Z národních předpisů je ochrana dětí ohrožených domácím násilím řešena zejména v Listině základních práv a svobod¹², ZSPOD, občanském zákoníku, přestupkových a trestních předpisech. **Níže jsou uvedeny prostředky právní ochrany, které jsou v souvislosti s ochranou dětí před domácím násilím využívány.**

1. Institut vykázání ze společného obydlí

Institut vykázání pachatele domácího násilí ze společného obydlí byl do českého právního řádu zakotven od 1. 1. 2007 zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

V právním řádu je tento institut upraven v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZpČR“). **S účinností od 1. července 2025 platí nový pokyn Policejního prezidenta k postupu při řešení incidentů mezi osobami sdílejícími společné obydlí a METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2025 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k postupu při řešení incidentů mezi osobami sdílejícími společné obydlí a k provádění vykázání¹³.** V pokynu je upravena metodika postupu policistů na místě činu, pro přijímání trestního oznámení v případech domácího násilí a základní úkony, které policista musí provést při oznámení incidentu se znaky domácího násilí a poté na místě, kde k incidentu došlo. Policista je povinen přesně určit územní rozsah, na který se

¹¹ § 7 odst. 2 ZSPOD, 55 odst. 2 ZSPOD (na tuto zvláštní složku se nevztahuje úprava nahlížení do spisové dokumentace vedené OSPOD o dítěti podle § 55 odst. 3 ZSPOD a § 38 správního řádu; údaje obsažené ve zvláštní složce se sdělují pouze orgánům a osobám, o kterých tak stanoví zvláštní zákon – orgány činné v trestním řízení, státní zástupce, veřejný ochránce práv, ochránce práv dětí).

¹² Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR

¹³ Oba dokumenty slouží výhradně pro vnitřní potřebu Policie ČR a nejsou určeny ke zveřejnění.

vykázání vztahuje, včetně rozsahu bezprostředního okolí společného obydlí, a to podle míry požadavku účinné preventivní ochrany osoby ohrožené domácím násilím. Vykázání trvá po dobu 14 dnů¹⁴. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Policista je oprávněn vykázat pachatele i v jeho nepřítomnosti. V případech domácího násilí má policista ze zákona právo vstupu do společného obydlí i bez souhlasu vlastníka či uživatele. Proti vykázání může vykázaná osoba podat do 3 dnů námitky, a to k příslušnému krajskému ředitelství Policie ČR.

Novelou č. 78/2025 Sb., byla do ZoPČR vložena povinnost vykazujícího policisty učinit další vhodná opatření na ochranu ohrožené osoby (např. informování obecní policie, aby se zaměřila na pohyb vykázané osoby v okolí bydliště; informování zaměstnavatele vykázané osoby, aby jí neumožňovala přístup ke zbraním, nebo jiným nebezpečným materiálům apod.). Zároveň novela zavádí povinnost vykazujícího policisty **odebrat vykazované osobě zbraň.**

Do 24 hodin od provedení vykázání zašle policista kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru, příslušnému státnímu zastupitelství a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních. **Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, zašle kopii úředního záznamu o vykázání v této lhůtě i příslušnému OSPOD.**

Ve většině případů je vykázání realizováno v rodinách s nezletilými dětmi. **Dítě je v případě vykázání označeno automaticky jako ohrožená osoba a pokud toto dítě po provedení vykázání zůstává společně s ohroženou osobou (zpravidla s jedním z rodičů) ve společném obydlí, platí pro vykázaného pachatele domácího násilí po dobu vykázání zákaz styku a navazování kontaktů s ohroženou osobou, v jejíž péči se dítě po vykázání nachází, i s dítětem.**

První pohovory OSPOD s oběma rodiči (pohovor s ohroženým rodičem a rodičem páchajícím násilím **by měl být proveden s každým zvlášť**) či šetření v bydlišti rodiny v případech vykázání **musí proběhnout v době 14denního vykázání.**¹⁵

Je-li vykázaným pachatelem domácího násilí rodič dítěte, nesmí vykázaný rodič kontaktovat ohroženou osobu ani za účelem žádosti o poskytnutí informací o jejich společném dítěti ani za účelem zprostředkování styku s dítětem. Vykázaný rodič se však může se žádostí o zprostředkování informací o dítěti nebo se žádostí o zprostředkování jiného kontaktu s dítětem obrátit na místně příslušný OSPOD v souladu s § 9 ZSPOD, podle kterého je rodič oprávněn požádat OSPOD o pomoc při výkonu svých práv a povinností. **Zprostředkování informací ze strany OSPOD je možné pouze v takovém rozsahu, aby nebylo ohrožující pro dítě ani pro druhého rodiče, v jehož péči se dítě nachází.** V souladu s § 11 ZSPOD poskytne OSPOD vykázanému rodiči také základní sociální poradenství, předá mu informace, jaké jsou možnosti a dostupné služby (např. možnosti terapie pro osoby dopouštějící se násilí v blízkých vztazích).

¹⁴ Původně 10 dnů, novelizace účinná od 1. 7. 2025 tuto dobu prodloužila na 14 dní.

¹⁵ V praxi se tak neděje, dokonce někdy neproběhne vůbec rozhovor pracovníka OSPOD s násilným rodičem nebo IPOD nezahrnuje doporučení pro násilného rodiče.

Současně je vhodné, aby ze strany OSPOD směrem k rodiči, který je ohrožen domácím násilím, došlo k předání kontaktu na specializované služby pro oběti domácího násilí (telefonní krizové linky, specializované poradny, krizová centra pro oběti domácího násilí, azylové domy atd.) nebo informace o aplikaci či webové stránce Bright Sky.¹⁶

Vykázání nezletilého dítěte jako násilné osoby

V některých případech je **jako násilná osoba vykázáno i nezletilé dítě**, které se dopouští násilí vůči svým rodičům, sourozencům nebo dalším spolužijícím osobám (prarodiče, pěstouni atd.). O provedeném vykázání nezletilého dítěte vyrozumí zasahující policisté vždy rovněž OSPOD, neboť sociálně-právní ochrana se v souladu s § 6 písm. c) ZSPOD zaměřuje i na děti, které jsou pachatelé domácího násilí (dítě dopouštějící se trestného činu, přestupku nebo jinak narušující občanské soužití). **OSPOD je zejména povinen vykázat dítěti na jeho žádost nebo na žádost rodičů zprostředkovat možnost poskytnutí sociální nebo jiné odborné služby, případně kontakt s poskytovatelem takových služeb (§ 10 odst. 2 ZSPOD), poskytnout dítěti odborné sociální poradenství a vykonávat vůči němu činnosti sociální práce vedoucí k řešení jeho nepříznivé sociální situace (§ 11 odst. 2 ZSPOD).**

Je-li **vykázanou osobu dítě starší 15 let**, OSPOD ve spolupráci s policií a rodiči (případně jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte) individuálně vyhodnotí, zda je vykázaný mladistvý schopen zajistit si samostatně nebo za pomoci rodičů odpovídající ubytování např. ubytováním u jednoho z rodičů, příbuzného, kamaráda, partnera, v azylovém domě, ubytovně atd., anebo zda mu nezbytné zaopatření musí zajistit či zprostředkovat OSPOD. V takovém případě může OSPOD zprostředkovat vykázanému dítěti ubytování zejména v některém typu pobytové sociální služby (azylový dům, zařízení pro krizovou pomoc, noclehárna), nebo v nejbližším dostupném ubytovacím zařízení (ubytovna, hotel). Případné náklady spojené se zajištěním ubytování pro vykázané dítě starší 15 let nese primárně samotné dítě nebo jeho rodiče, OSPOD tyto náklady hradí podpůrně (z transferu na výkon SPOD) a následně může požadovat náhradu těchto nákladů zejména po osobách povinných výživou dítěte (rodiče), anebo po samotném dítěti (je-li už schopno se samo živit a vyživovací povinnost rodičů k němu netrvá).

Pokud by výjimečně došlo i k **vykázání násilného dítěte mladšího 15 let**, OSPOD je povinen dohlédnout na to, aby dítěti byla zajištěna neodkladná péče odpovídající věku a rozumové vyspělosti dítěte v souladu s § 15 ZSPOD. Na prvním místě přichází v úvahu zejména předání vykazaného dítěte do péče rodičů, příbuzných či jiných osob blízkých, které jsou ochotny a schopny se o dítě postarat. Není-li k dispozici žádný vhodný člověk z okruhu rodiny dítěte, do jehož péče a dozoru by bylo možné vykázané dítě mladší 15 let předat, OSPOD podá k soudu návrh na vydání předběžného opatření podle § 452 a násl. z.ř.s., kterým bude nařízeno předání dítěte do vhodného výchovné prostředí (zpravidla do péče určeného ústavního zařízení, ZDVOP).

¹⁶ Bezpečná aplikace pro osoby ohrožené domácím násilím, obsahující informace o domácím násilí včetně kontaktů na místně dostupné služby pro oběti domácího násilí - <https://cs.bright-sky.org/cs/about>

2. Institut předběžného řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí dle § 400 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních

Návrh na vydání předběžného opatření podle § 400 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z.ř.s.“) lze vydat v návaznosti na vykázání nebo i samostatně. Předběžné opatření může na návrh vydat pouze obecný soud navrhovatele. Účastníky řízení jsou navrhovatel a odpůrce, popřípadě osoba, vůči níž násilí směřuje. **Je-li navrhovatelem nezletilý mladší 16 let, podává jeho jménem návrh zákonný zástupce, OSPOD¹⁷ nebo advokát, na základě plné moci** (pokud má nezletilý k udělení plné moci přiměřenou rozumovou a volní vyspělost). **Nezletilý starší 16 let má pro řízení plnou procesní způsobilost.** Příslušným k podání návrhu soudu jménem dítěte mladšího 16 let, které je ohroženo domácím násilím, je **obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu se dítě zdržuje** v době podání návrhu, tj. v jehož obvodu se nachází faktické bydliště dítěte (nikoliv místo jeho trvalého pobytu). Podstatné je, že na rozdíl od návrhu na předběžné opatření o úpravě poměrů dítěte podle § 452 z. ř. s. **podává obecní úřad obce s rozšířenou působností návrh na nařízení předběžného opatření k ochraně dítěte před domácím násilím nikoliv svým jménem, ale vždy jménem dítěte,** tj. OSPOD má v tomto řízení ze zákona postavení procesního zástupce dítěte. V návrhu tak musí být jako navrhovatel označeno nezletilé dítě s uvedením jména a příjmení, data narození a místa bydliště a obecní úřad obce s rozšířenou působností bude v návrhu označen jako zástupce navrhovatele

Do novelizace z.ř.s. provedené s účinností od 1. 7. 2025 zákonem č. 78/2025 Sb. v souvislosti s potíráním domácího násilí platilo, že v návrhu na nařízení předběžného opatření na ochranu proti domácímu násilí bylo nutné osvědčit nesnesitelnost společného soužití s odpůrcem, tj. že další soužití ve společném obydlí je pro ohroženou osobu (navrhovatele) nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí ze strany násilné osoby (odpůrce). Od července 2025 naproti tomu platí, že namísto nesnesitelnosti společného soužití se **v návrhu na vydání předběžného opatření osvědčuje domácí násilí ve smyslu jeho definice uvedené v § 3021 odst. 1 občanského zákoníku.** To znamená, že i v návrhu na vydání předběžného opatření na ochranu dítěte před domácím násilím je nutné popsat a doložit, že se odpůrce **dopouští vůči dítěti jednání (ať už aktivního, nebo pasivního), které vykazuje znaky zákonné definice domácího násilí.** Nesnesitelnost společného soužití se v návrhu již neosvědčuje s ohledem na skutečnost, že navrhovatel (ohrožená osoba) již nemusí s odpůrcem (násilnou osobou) v době podání návrhu bydlet ve společném obydlí, takže v takové situaci samozřejmě nelze pro vydání předběžného opatření argumentovat nesnesitelností společného soužití.

O návrhu rozhodne soud **do 48 hodin bez jednání.**

¹⁷ § 16 odst. 2 ZSPOD: „Jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti, může obecní úřad obce s rozšířenou působností podat jménem dítěte soudu návrh na vydání předběžného opatření na uložení opatření k ochraně dítěte před domácím násilím.“

Vyhoví-li soud návrhu, uloží odpůrci předběžným opatřením zejména, aby:

- a) opustil společné obydlí nebo obydlí navrhovatele, jakož i jejich bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo obydlí navrhovatele nebo do nich nevstupoval,
- b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí, obydlí navrhovatele nebo navrhovatele a nezdržoval se tam,
- c) se zdržel setkávání s navrhovatelem, nebo
- d) se zdržel nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

Vykonatelnost předběžného opatření na ochranu před domácím násilím **nastává okamžikem jeho vydání**. Předběžné opatření **trvá 1 měsíc od vykonatelnosti a lze ho v souladu s § 410 a násl. z.ř.s. prodloužit**. Podáním návrhu na prodloužení se stávající předběžné opatření automaticky prodlužuje do doby, než soud o návrhu rozhodne. Soud může prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen na dobu nezbytně nutnou. Pokud navrhovatel neprokáže své majetkové či jiné poměry, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření jen z důvodů zvláštního zřetele hodných.

3. Trestně-právní instituty ochrany dětí ohrožených domácím násilím

Dětem ohroženým domácím násilím je zaručena ochrana také v rámci trestního práva, tj. v úpravě trestní odpovědnosti za trestné činy a v úpravě trestního řízení. Jednání pachatele, který se dopouští domácího násilí, může být posuzováno jako naplnění skutkové podstaty některého z následujících trestných činů upravených v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), a to zejména **týrání osoby žijící ve společném obydlí, omezování osobní svobody, týrání svěřené osoby, nebezpečné vyhrožování a ohrožování výchovy dítěte**. Podrobněji dále.

4. Oznamovací povinnost OSPOD

Podle § 8 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“) a § 51 odst. 5 písm. b) ZSPOD jsou **OSPOD povinny oznámit orgánům činným v trestním řízení skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán na dítěti trestný čin. Oznamovací povinnost OSPOD vůči orgánům činným v trestním řízení se nevztahuje pouze na trestné činy spáchané na dítěti, nebo na činy, při nichž bylo dítě použito ke spáchání trestného činu, ale rovněž na všechny ostatní trestné činy v souladu s obecnou úpravou oznamovací povinnosti státních orgánů podle TŘ**. Oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu (tzv. trestní oznámení) může OSPOD adresovat kterémukoliv státnímu zástupci nebo kterémukoli policejnímu orgánu¹⁸.

OSPOD je dále povinen vždy oznámit Policii České republiky skutečnost, že dochází k domácímu násilí a k násilí mezi dalšími fyzickými osobami v domácnosti obývané dítětem, a to i v případě, že zjištěné skutečnosti nezakládají podezření na spáchání

¹⁸ § 8 odst. 1 ve spojení s § 158 odst. 2 TŘ

trestného činu ze strany pachatele domácího násilí.¹⁹ Oznámení o existenci domácího násilí nebo jiného násilí v domácnosti obývané dítětem adresuje OSPOD na útvary Policie České republiky zřízené v rámci jednotlivých krajských ředitelství, a to na územní odbory, případně obvodní nebo místní oddělení. OSPOD v rámci oznamování těchto skutečností orgánům činných v trestním řízení dbá na zajištění bezpečí osob ohrožených domácím násilím (např. informuje osoby ohrožené domácím násilím stále žijícími s osobou dopouštějící se násilí ve stejné domácnosti o těchto krocích a dostupných specializovaných službách pomoci).

5. Odpovědnost za přestupky

V méně závažných případech, ve kterých jednání pachatele domácího násilí nedosahuje intenzity trestného činu, může na straně pachatele domácího násilí vzniknout odpovědnost za přestupek dle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „ZOP“), ve znění pozdějších předpisů. Naplněna může být zejména skutková podstata přestupku proti občanskému soužití dle § 7 odst. 1 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZNP“).

Správní orgán příslušný k rozhodování o přestupku, který vykazuje znaky domácího násilí a který byl spáchán na dítěti mladším 18 let, nebo kterému bylo dítě mladší 18 let přítomno jako svědek, je povinen bez zbytečného odkladu vyrozumět o spáchání takového přestupku OSPOD a zároveň ho informovat o všech podstatných skutečnostech, které v souvislosti s projednáváním přestupku zjistil (doba páchaní přestupku, okolnosti ovlivňující závažnost a stupeň společenské škodlivosti, dopady přestupku na dítě jako osobu přímo postiženou spácháním přestupku nebo jako na svědka přestupku). Pokud poskytnuté informace o spáchání přestupku, který se týkal domácího násilí za účasti dítěte, nejsou z pohledu OSPOD úplné a dostačující, může OSPOD od příslušného přestupkového orgánu (obecní úřad, komise k projednávání přestupků) vyžádat doplňující údaje s odkazem na § 53 odst. 1 písm. a) ZSPOD.

Dle § 51 odst. 5 písm. a) bod 1. ZSPOD je OSPOD povinen na žádost poskytnout soudu a správnímu úřadu údaje potřebné pro občanské soudní řízení a správní řízení, včetně řízení o přestupcích. S tím koresponduje rovněž § 75 odst. 2 ZOP, podle něhož na žádost správního orgánu, který je příslušný k projednání přestupky, mu orgán veřejné moci (včetně OSPOD) poskytne bez zbytečného odkladu informace potřebné k prověřování oznámení o přestupku, k projednání přestupku a k výkonu rozhodnutí.

Oznamovací povinnost OSPOD ve věci podezření na spáchání přestupku, k němuž může dojít v souvislosti s domácím násilím proti dítěti nebo v souvislosti s domácím násilím či jiným násilím v domácnosti obývané dítětem, **vyplývá z § 73 zákona o odpovědnosti za přestupky. Všechny orgány policie a všechny správní orgány (včetně OSPOD), které mají důvodné podezření na spáchání přestupku, jsou povinny oznámit tuto skutečnost bez zbytečného odkladu správnímu orgánu, který je příslušný k projednání přestupku.** V oznámení o podezření na spáchání přestupku je nezbytné uvést zejména, kdo je podezřelým z přestupku, pokud je oznamovateli přestupku znám, popis skutku, ve kterém je přestupek spatřován, místo a čas, kdy měl být přestupek

¹⁹ § 51 odst. 5 písm. c) ZSPOD

spáchán, zákonné ustanovení obsahující skutkovou podstatu předmětného přestupku a důkazní prostředky, které jsou oznamovateli přestupku známy.

Zákonem č. 78/2025 Sb., byl do ustanovení § 71 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízeních o nich, vložen odstavec 2, který upravuje **institut důvěrníka**. Osoba přímo postižená spácháním přestupku má nově **právo na doprovod důvěrníkem při úkonech, které jsou prováděny v rámci řízení o přestupku**, stejně jako je tomu v trestním řízení ve smyslu § 21 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (dále jen „ZOTČ“). **Důvěrník by měl poskytovat osobě přímo postižené spácháním přestupku potřebnou, zejména psychickou, pomoc. Důvěrník nemůže zasahovat do jednotlivých úkonů přestupkového řízení. Jeho role je podpůrná**, avšak velmi významná ve vztahu naplnění psychologických potřeb oběti při náročných úkonech souvisejících s řízením. Spočívá zejména v uklidnění oběti, vytvoření pocitu bezpečí, podpory a naplnění potřeby oběti nebýt sama apod. **OSPOD srozumitelně informuje dítě o právu na doprovod důvěrníkem**, vše mu vysvětlí a případně mu s výběrem důvěrníka pomůže.

Dále byl novelou zaveden, v § 72a zákona o odpovědnosti za přestupky a řízeních o nich, nový odstavec 3, který upravuje **zajištění bezpečnosti a ochrany před druhotnou újmou osoby přímo postižené spácháním přestupku a zabránění jejího kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele**.²⁰

V. Úloha OSPOD při ochraně dětí ohrožených domácím násilím

Pracovník OSPOD hraje v ochraně dětí před násilím v rodině **klíčovou úlohu, zejména při:**

- **Včasném rozpoznání ohrožení dítěte a vytvoření plánu, jak dítěti zajistit bezpečí.** Jako důležitý faktor se v této oblasti jeví **proaktivní způsob jednání, hodnotově nastavená nepřijatelnost jakéhokoli násilí v rodině** (ani jako výchovně akceptovatelného) a znalost specifik práce s dětmi a rodinou zasaženou domácím násilím. **Úlohou OSPOD je vždy chránit zájem dítěte.**

Děti ohrožené násilím v rodině jsou zahrnuty ve výčtu § 6 ZSPOD. Pokud je dítě svědkem násilí v rodině, OSPOD v těchto případech neprovádí posouzení (úvodní vyhodnocení), zda se jedná či nejedná o dítě ohrožené dle § 6, ale automaticky ho bere jako ohrožené dítě, stejně jako kdyby bylo přímou obětí domácího násilí.

²⁰ § 72a odst. 3 ZOP: „Správní orgán na žádost osoby přímo postižené spácháním přestupku učiní, je-li to potřebné k zajištění její bezpečnosti, ochrany před druhotnou újmou nebo soukromí, potřebná opatření k zabránění jejího kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele, která je podezřelá ze spáchání přestupku nebo proti níž se vede řízení o přestupku při všech úkonech, kterých se účastní, a to i před jejich započatím a po jejich skončení. Nelze-li kontaktu osob podle věty první při úkonu zabránit, protože to vylučuje povaha prováděného úkonu, správní orgán učiní potřebná opatření, aby bylo kontaktu mezi těmito osobami zabráněno před započatím a po skončení úkonu.“

- **Určení míry rizika násilí v rodině pro dítě a následné volbě vhodných strategií další práce s dítětem, celou rodinou i okolím dítěte. Vhodným způsobem je zapojení klíčových odborníků do celého procesu. OSPOD vždy vyhodnocuje situaci dítěte nezávisle, z hlediska potřeb a bezpečí dítěte.**
- **Včasné multioborové koordinaci služeb v zájmu dítěte** tak, aby dítě nebylo sekundárně viktimizováno a traumatizováno, aby došlo k zastavení násilí ve všech podobách a **dítěti se dostalo včas odborné specializované pomoci.**
- Zajištění přiměřeného **informování dítěte a jeho participace** na celém procesu. Dítě nesmí být z řešení případu násilí v rodině vynecháno. Důležitá je jeho citlivá participace na zvoleném postupu a fakt, že je o způsobech řešení i svých právech a možnostech informováno. **Zásadní je dítěti opakovaně zdůraznit, že násilí v rodině není jeho vina a že za násilí je odpovědný vždy ten, kdo se ho dopouští.** Tyto kroky mohou významně snížit jeho úzkost a riziko, že se u dítěte následně rozvinou symptomy posttraumatické reakce. **Současně je však nutné zdůraznit, že není možné přenášet na děti tíhu zodpovědnosti za to, jaké kroky budou učiněny.**
- **Zprostředkování včasných a dostupných specializovaných poradenských a terapeutických služeb pro dítě²¹ včetně klinicko-psychologické, případně psychiatrické péče²². OSPOD musí mít přehled o těchto službách a možnostech v rámci své sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny.** Současně by měl být OSPOD připraven předat informace o dostupných specializovaných službách pro rodiče ohroženého násilím i rodiče dopouštějícího se násilí.

VI. Postup OSPOD v řešení situace dítěte ohroženého domácím násilím

1. Zjištění případu domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem

OSPOD jsou z titulu své pravomoci povinny děti ohrožené domácím násilím vyhledávat a zajišťovat jejich sociálně-právní ochranu.

OSPOD mohou informace o dítěti ohroženém domácím násilím zjistit:

- z vlastní činnosti,
- oznámením od jiného OSPOD,
- na základě úředního záznamu o vykazání,
- na základě upozornění fyzické osoby podle § 7 odst. 2 ZSPOD. **Je vhodné mít na webových stránkách úřadu jasně uvedený postup, jak podezření na domácí násilí hlásit a případně kontaktní osobu,**
- na základě žádosti dítěte o poskytnutí pomoci podle § 8 odst. 1 ZSPOD,

²¹ např. Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb (<https://nrpzs.uzis.cz/>), Registr poskytovatelů sociálních služeb (<https://www.mpsv.cz/registr-poskytovateluu-sluzeb>)

²² Národní portál psychiatrické péče (<https://psychiatrie.uzis.cz/>). Tuto problematiku se snaží řešit i zdravotní pojišťovny, např. VZP má program na podporu duševního zdraví (<https://dusevnizdravi.vzp.cz/>).

- na základě žádosti rodiče dítěte o poskytnutí pomoci podle § 9 ZSPOD,
- splněním **oznamovací povinnosti** subjekty uvedenými v § 10 odst. 4 ZSPOD (státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb nebo služby péče o dítě v dětské skupině, popřípadě další zařízení určená pro děti),
- na základě upozornění jiných subjektů, kterým nesvědčí oznamovací povinnost podle § 10 odst. 4 ZSPOD.

Život bez násilí je základní právo dítěte. Při vyhledávání dětí ohrožených domácím násilím se jako zásadní strategie ukazuje proaktivní přístup. **Dítě je ohroženo vždy, pokud dochází k násilí v rodině.** Podstatné není, zda dynamika násilí mezi partnery naplňuje všechna kritéria domácího násilí, ale to, že svědectví násilí mezi blízkými osobami či **přímé vystavení násilí v psychické či fyzické podobě ohrožuje základní vývojovou potřebu dítěte – potřebu bezpečí.** Absence bezpečí představuje potenciálně vysoké zdravotní riziko pro dítě a může zásadním způsobem negativně ovlivnit jeho psychický vývoj. Naplnění potřeby bezpečí dítěte je velmi úzce spojeno se zajištěním bezpečí toho rodiče, který je domácím násilím ohrožen – oběti domácího násilí. Proto je důležité při plánování intervencí posoudit, zda jednotlivé kroky nemohou znamenat ohrožení bezpečí oběti, případně zvýšení rizika eskalace násilí v domácnosti.

Po zjištění případu ohrožení dítěte domácím násilím provede příslušný OSPOD **vyhodnocení situace dítěte a rodiny s cílem posouzení a určení, která další opatření na ochranu dítěte je třeba podniknout.** Je důležité se zaměřit na jasné a časově ohraničené plánování, s určením zodpovědného subjektu. **V případech domácího násilí není vhodné doporučovat mediaci či rodinnou terapii.**

OSPOD provede tedy zejména následující kroky:

- provede **pohovor s rodiči (s každým rodičem zvlášť – takovým způsobem, aby nedošlo ke zvýšení rizika eskalace násilí nebo ohrožení pro dítě či rodiče ohroženého domácím násilím)** nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte,
- provede **pohovor s dítětem** v závislosti na věku dítěte a stupni jeho rozumové vyspělosti,
- poskytne či zprostředkuje **odbornou poradenskou pomoc** rodičům a dítěti podle konkrétních potřeb rodičů a dítěte, zejména pokud jde o řešení úpravy výchovy a výživy dítěte, bydlení, uplatnění nároku na sociální dávky, zajištění školní docházky dítěte, zprostředkování odborné pomoci psychologické, sociálně-právní, socio-terapeutické apod.,
- podle potřeby provede **další šetření a pohovory,**
- vyžádá si **další potřebné údaje** od jiných osob, orgánů a subjektů.

Doporučení pro rozhovor s dítětem ohroženým domácím násilím

- Pro navázání důvěry se dítěte zeptejte na jeho jméno a **představte se mu.**
- Rozhovor ved'te s přihlédnutím k **věku dítěte.**
- Buďte empatičtí a trpěliví. Myslete na to, co dítě prožilo.
- Při rozhovoru **volte vhodná a srozumitelná slova.**
- Pokud dítě odpovídá slovy „nerozumím“ nebo „nevím“, položte otázku znovu jinými slovy. Důležité je, **aby vám dítě rozumělo.**
- Rozhovor ved'te tak, aby dítě zůstalo, co nejvíce spontánní, spontánní vyprávění nepřerušujte.
- Vyvarujte se emotivních reakcí. Mluvte **klidným a přátelským tónem.**
- Pokud je dítě unavené, přerušete rozhovor.
- Důležité je, aby dítě cítilo, že jeho vnímání situace je pochopeno.
- Dítěti vysvětlíte způsobem odpovídajícím jeho věku, jak mu můžete pomoci situaci vyřešit a jaké budou v jejím řešení podniknuty další kroky.
- Mezi nejdůležitější vlastnosti kvalitního rozhovoru s dítětem také jednoznačně patří **nebagatelizovat to, co dítě říká a nekomentovat vyjádření dítěte.**

Ustanovení § 10 odst. 3 ZSPOD upravuje základní metody systematické sociální práce používané při řešení situace dítěte a rodiny. Definice jasných cílů sociálně-právní ochrany dětí, multidisciplinární přístup a koordinační role OSPOD vůči dalším subjektům, které s ohroženým dítětem pracují, jsou zajištěny **třemi základními metodami sociální práce, a to: vyhodnocováním situace dítěte a rodiny, individuálním plánem ochrany dítěte a případovou konferencí.** Společné znaky těchto metod sociální práce tvoří: aktivní zapojení rodičů či dalších osob odpovědných za výchovu (které se nedopouštějí násilí), zapojení samotného dítěte, zdroje pro řešení situace jsou primárně hledány v rodině.

Vyhodnocování situace dítěte²³ zahrnuje zejména **zjištění míry ohrožení práv a zájmů dítěte, zhodnocení sociálních, zdravotních nebo jiných rizik,** kterým je dítě vystaveno, posouzení úrovně tělesného a duševního vývoje dítěte s ohledem na věk dítěte, zhodnocení průběhu vzdělávání a předpokladů k dalšímu vzdělávání a zjištění názoru a přání dítěte s ohledem na věk a rozumovou vyspělost dítěte.

Vyhodnocování situace rodiny zahrnuje analýzu situace rodiny a rodinného prostředí, zjištění přítomných forem domácího násilí, zhodnocení vztahu rodiče a dítěte, určení potřeb a možností rodiny a zhodnocení možných rizik ve výchově dítěte.

Vyhodnocování širšího prostředí rodiny zahrnuje určení možností v širší rodině včetně vztahových, ekonomických a sociálních možností a jejich využitelnost pro rodinu.

²³ [Vyhodnocování situace rodiny a individuální plánování - Právo na dětství - Právo na dětství](#)
[Pomocné nástroje k vyhodnocování a plánování - Právo na dětství - Právo na dětství](#)

Při zvažování postupů a míry intervence v rodině je vždy zásadní dobře vyhodnotit míru ohrožení dítěte v rodině. Ke kvalitnímu zmapování je třeba mít informace od obou rodičů, od dítěte i od dalších zainteresovaných aktérů (škola, psycholog, PČR, lékař, odborná pracoviště, volnočasové aktivity dítěte atd.). Vyhodnocení situace by mělo probíhat týmově, ideálně multioborově a za účasti pracovníka OSPOD specializovaného na problematiku domácího násilí, CAN apod.

Při vyhodnocování situace dítěte ohroženého násilím v rodině zvažujeme specificky zejména tyto faktory:

- četnost a závažnost násilí,
- zda je násilí směřováno i na dítě (dítě jako svědek násilí je také ohrožené),
- zvýšenou zranitelnost dítěte (věk nižší než 5 let, zdravotní či mentální handicap, jazyková či sociokulturní bariéra),
- náhled rodičů na situaci a jejich ochota spolupracovat a činit skutečné kroky ke změně (zejména na straně násilné osoby),
- přítomnost význačných rizikových faktorů (útoky v těhotenství, se zbraní, stalking, vyhrožování zabitím či sebevraždou, dítě samo požádá o pomoc, abúzus alkoholu či návykových látek u rodiče/ů, neošetřené psychiatrické onemocnění rodiče/ů, strach dítěte z jednoho z rodičů či naopak strach jednoho rodiče z druhého),
- psychický stav dítěte a míru zdravotních a psychosociálních následků na jeho vývoj, schopnost copingových strategií (způsoby, jakými se dítě vyrovnává se stresem a náročnými situacemi),
- existující záznamy o výjezdech PČR, úřední záznam PČR o vykazání, lékařské zprávy o zraněních dětí či dospělých v rodině, oznámení lékaře, školy, sousedů o signálech násilí v rodině.

V případě, že je v rodině aktivní násilí ve vysokém riziku, které dítě ohrožuje, je prioritní zajistit zastavení násilí a zajištění bezpečí dítěte, a to za použití institutů zmíněných v kapitole IV. Primárně by mělo být cílem zajištění bezpečí pro dítě společně s nenásilným rodičem (azylový dům s utajenou adresou či jiná bezpečná varianta, např. v širší rodině), případně umístění samotného dítěte do bezpečí (např. do přechodné pěstounské péče či ZDVOP).

2. Podpora a doprovázení dítěte a rodiny

V této fázi je důležité **podpořit i dospělou ohroženou osobu k vyhledání odborné pomoci. Tuto pomoc je možné vyhledat** buď v intervenčním centru nebo v některé jiné specializované organizaci poskytující služby obětem domácího násilí. Původci násilí je vhodné doporučit některý z programů na zvládání agrese a násilí v blízkých vztazích²⁴.

Odborná práce s původcem násilí může významně snížit riziko dalšího násilí vůči dítěti i osobě ohrožené a zvýšit jejich bezpečí. Navíc dává původci násilí v rodině příležitost převzít odpovědnost za své chování, změnit ho a být následně dobrým rodičem. (Je třeba

²⁴ Kontakty jsou na webu MV ČR: <https://mv.gov.cz/webpm/clanek/organizace-poskytující-podpurne-a-dalsi-sluzby-osobam-vykazany-m-nebo-osobam-kterym-hrozilo-vykazani.aspx>

vyhodnotit dle míry ohrožení dítěte a jeho dopadů, a to vždy ve spolupráci s odborníky na danou oblast).

V případě vysokého rizika je vždy nezbytné s ohroženým rodičem i dítětem vypracovat **bezpečnostní plán**. Je důležité děti i ohrožené dospělé osoby o plánovaných krocích dopředu informovat. Nečinit kroky bez jejich vědomí, ideálně je naplánovat spolu s nimi. Pro děti je zásadní od útlého věku situaci doma rozumět, dostat včas informace, co se děje, jaká mají práva a možnosti, a že situace doma není jejich vina. Lze využít různé materiály vytvořené pro tyto účely²⁵.

V případech, kdy **ohrožená osoba žádá o utajení adresy sebe a svých dětí** z důvodu domácího násilí, je vhodné jí doporučit, aby kontaktovala intervenční centrum, nebo jinou specializovanou službu pro oběti domácího násilí v příslušném kraji. Intervenční centrum, nebo jiná dostupná specializovaná služba, kromě odborné pomoci a krizové intervence, osobě ohrožené domácím násilím může pomoci zdokumentovat, že k domácímu násilí skutečně dochází, může následně poskytnout podklady či vyjádření, které je možné doložit do správních řízení (např. do žádosti o utajení adresy, návrhu na předběžné opatření apod.). Kontakt s uvedenými službami pro oběti domácího násilí není podmínkou pro přiznání utajené adresy, avšak zvyšuje důvěryhodnost žádosti a napomáhá jejímu posouzení a odůvodnění ze strany úřadů nebo soudu.

Je důležité, aby pracovník OSPOD byl schopen **rozlišit od sebe případy násilí a rodičovských sporů**. V každém z těchto případů jsou totiž na místě jiné typy intervencí. **V případech domácího násilí není vhodná (a může být kontraproduktivní a pro dítě poškozující) praxe směřující k dosažení dohody mezi rodiči nebo párová terapie či mediace.**

Zákon č. 78/2025 Sb., doplňuje do občanského soudního řádu povinnost soudu při posuzování vhodnosti a účelnosti setkání s mediátorem zohlednit, zda došlo ke spáchání přestupku nebo trestného činu, který byl svou povahou domácím násilím, nebo mu byl blízký (§ 100 odst. 1 o.s.ř.). Vedle toho zákon vyjmenovává případy, kdy **soud mediaci nařídí nesmí** (§ 100 odst. 3 o.s.ř.), a to **v případech, kdy je vedeno trestní řízení či řízení o přestupku** pro jednání některého z účastníků řízení, které naplňuje znaky **domácího násilí. Totéž platí i pro dobu, po kterou trvá předběžné opatření soudu na ochranu proti domácímu násilí podle § 400 a násl. z.ř.s.** Po dobu těchto řízení se oběť nenachází v natolik silném postavení, aby byla rovnocenným partnerem původce násilí a bylo možné efektivně mediaci využít. Původce domácího násilí často udržuje nad obětí i po skončení bezprostředních projevů násilí kontrolu a moc, jeho vztah s obětí je proto nutně nerovný.

Při podezření na domácí násilí je nutné jednat s členy rodiny odděleně a **brát zvýšený ohled prioritně na bezpečí všech členů rodiny**. Často dochází **k podhodnocení rizika násilí v rodinách a domácí násilí v psychické podobě bývá posuzováno mylně jako „partnerský konflikt“, spory o výchovu či „rozvodový spor“**. Většinou je nutné mít

²⁵ Např. pro informování dítěte o institutu vykazání je k dispozici ke stažení na stránkách Centra LOCIKA infografika průvodce trestním řízením, která obsahuje několik karet (formát A4) včetně karty „Co je to vykazání“.

(<https://www.centrumlocika.cz/poskytovani-pravnich-informaci>).

Policie má k dispozici preventivní projekt „Mluvme spolu o domácím násilí“ (<https://policie.gov.cz/clanek/novy-preventivni-projekt-mluvme-o-domacim-nasili.aspx>).

s rodinou dlouhodobější kontakt, zřídka je možné získat objektivní náhled na základě jednorázových setkání/výpovědí.

Problematické bývá zaměňování psychického a emočního zneužívání po rozchodu za konflikt rodičů, kdy je odpovědnost za situaci připisována oběma rodičům. Tyto případy se vyskytují i v rámci sporů v souvislosti s rozchodem rodičů, kde OSPOD působí jako kolizní opatrovník, aniž by kdy dříve s rodinou jakkoli pracoval nebo zde byly dříve řešeny jakékoli signály násilí v rodině. Rodina se totiž často ocitá v prvním kontaktu s institucemi a je třeba tyto situace vnímat jako první příležitost k manifestaci tohoto problému, a tedy i možnosti pomoci a ochránit děti. **Detekce jakýchkoli náznaků kterékoli z forem násilí by tak v těchto případech neměla být bagatelizována s odkazem na běžný rodičovský konflikt.** Pro dítě není žádný konflikt rodičů běžný a neškodný, zejména trvá-li dlouho a intenzivně, případně dochází k jeho stupňování.

Bagatelizace často vede k retraumatizaci oběti a uschopňuje násilného rodiče k dalšímu zesilování nátlaku. Manipulativní strategie psychického nátlaku a zneužívání velice často spočívají právě ve vytváření pocitu viny a nedostatečnosti u oběti. K tlaku násilníka se pak z pohledu oběti připojuje institucionální tlak na určitý způsob řešení situace, ale bez bližšího vzhledu do její podstaty. **Je třeba mít na paměti, že násilí v blízkých vztazích je charakteristické nerovnováhou postavení násilníka a oběti** (v rovině vztahové, ekonomické, profesní apod.). Oběť je setrvale nucena se přizpůsobovat, posouvat své hranice a plnit očekávání a požadavky násilného rodiče. Dohody jsou možné, jen pokud plně vyhoví požadavkům druhého rodiče, jež na dítě ve skutečnosti neberou ohled, ačkoli se zaštiťují jeho nejlepším zájmem.

Násilný rodič akcentuje svá rodičovská práva, jimiž ospravedlňuje veškeré své kroky. Podstatou však je, že postupně zcela přebírá kontrolu nad situací a zejména nad právy a potřebami dítěte, jež ale ve skutečnosti nikdy nepostaví na první místo, a pokud je jejich verbalizace dítětem v rozporu s jeho představou, zpochybňuje ji stejně jako druhého rodiče (nejčastěji se objevují tvrzení o manipulaci). Často je nejvíce akcentovaným aspektem výchovy dítěte jeho poslušnost, zejména ve vztahu k násilnému rodiči. Druhého rodiče často bombarduje e-maily s požadavky na informace, výčitkami, zákazy, včetně bránění v běžné péči a aktivitách dětí. Na potřebu řešit situace naléhavé pro druhého rodiče naopak nereaguje, anebo reakci podmiňuje splněním jím kladených požadavků. Násilný rodič se začíná vměšovat i do oblastí, které dříve vůbec neřešil nebo se o ně nezajímal.

V případech domácího násilí je časté využívání **manipulativní techniky** označované **DARVO** (Deny, Attack, Reverse Victim and Offender, tedy Popírat, Napadat, Zaměnit role oběti a pachatele), v rámci které se původní obvinění např. z domácího násilí ztrácí pod odvetnými obviněními a útoky, které vnáší do celé situace chaos a činí ji nepřehlednou. V podstatě se agresor stylizuje sám do role oběti. Své zneužívající nebo jiné problematické jednání popírá a bagatelizuje, následně znevěrohodňuje oběť (zesměšňování, útoky na důvěryhodnost, lživá obvinění, zkreslování faktů), tím přenáší pozornost a vinu na oběť a vytváří dojem, že sám je obětí neustálých útoků a snah o poškození jeho práv.

Při jakémkoli náznaku takového uspořádání je třeba **situaci nepodcenit, vyhodnocovat náležitě postup obou rodičů i chování dětí a vyvinout další kroky k prověření**

situace. První indicií násilného chování rodiče je již výše popsaná nátlaková komunikace. Pokud ani OSPOD nekoná podle očekávání a požadavků takového rodiče, často se stává terčem kritiky a napadání. V takové situaci je třeba **koncentrovat pozornost na dítě a jeho potřeby**. Odmítání prověřit situaci s odkazem na „pouhý“ rodičovský konflikt může znamenat **přehlédnutí problému psychického násilí či strádání dítěte a vytvoření prostoru pro eskalaci situace s dlouhodobými následky**. Zásadní je, že i pokud se jedná „pouze“ o vyhrocený rodičovský konflikt, dítě může být traumatizováno a vyžadovat odbornou pomoc. Vyhodnocování musí probíhat dlouhodobě a zohledňovat postupný vývoj a proměny situace.

Lze více než doporučit kontaktování školy či předškolního zařízení, praktického lékaře, dalších příbuzných dítěte apod. ke zjištění případné změny v projevech chování dítěte nebo jeho prospěchu či projevech v kolektivu. V případě probíhající eskalace provést pohovor s dítětem se zaměřením na jeho psychický stav a potřeby v dané situaci. **Zajistit dítěti psychologickou pomoc, která je klíčová**. Násilný rodič se takové pomoci často brání, zejména pokud se ji pokusí zajistit druhý rodič. **Dostatečný obraz o situaci v rodině je zpravidla možné získat jen na základě dlouhodobější práce s dítětem a rodinou. Pak je možné posoudit, zda zde dochází psychickému a emocionálnímu násilí**. Na podkladě zjištěných informací je třeba následně vyhodnotit, zda dítě zařadit pod ochranu poskytovanou na základě § 6 ZSPOD, aby bylo možné využít i další nástroje sociálně-právní ochrany a intervence OSPOD. Je třeba **postupovat aktivně a neodmítat řešení situace s tím, že příslušný ji řešit je jiný orgán** (Policie, soud apod.)

Psychické a emocionální násilí zanechává psychické následky a zranění obdobně jako násilí fyzické, je však ještě obtížněji detekovatelné, a tudíž z určitého úhlu pohledu nebezpečnější. Významné následky zanechává přítomnost psychického násilí na dětech i v případě, že terčem psychického násilí je pouze druhý rodič. Jeho traumatizace takovým jednáním je totiž nevyhnutelná a otiskuje se např. náhledu na sebe sama, do způsobu péče o děti. Bagatelizace tohoto problému vede často k tomu, že dítě o rodiče, který dlouhodobý tlak neunes, přichází (ať již v důsledku vynucení péče agresora, odcizováním dítěte, anebo v důsledku psychického zhroucení či dokonce sebevražděného jednání oběti).

Je nutné zmínit rovněž specifické případy **nepravých obětí domácího násilí, tj. situace, kdy osoba se velmi autenticky cítí být obětí násilí, i se takto chová, ale toto prožívání neodráží objektivní realitu**. V těchto případech bývá významná multioborová spolupráce, která napomůže k odlišení subjektivních prožitků a objektivních faktů. Zvláštní kapitolou jsou případy, kdy dochází k **falešnému (účelovému) obvinění z domácího násilí**. V každém případě je nutné prověřovat podezření na přítomnost domácího násilí v rodině v jakékoli podobě. **Nejprve je třeba vyhodnotit situaci a podezření s využitím výše popsaných nástrojů Nelze apriori hledat důvody, proč prověřování situace odmítnout nebo rovnou posoudit obvinění jako falešné či přehnané**.

V některých případech domácího násilí v rodině (ne vždy nutně fyzického) může docházet k **identifikaci dětí s agresorem**, děti mohou vypovídat plně v jeho prospěch a podílet se na dehonestaci oběti. Může za tím být strach, ambivalentní vztah, manipulace ze strany násilného rodiče apod. Je třeba mít na paměti, že „strategie přežití“ dítěte často

spočívá v tom, že se přimkne k patologickému rodiči, jehož přízeň si potřebuje zajistit k tomu, aby mohlo žít v prostředí, ve kterém má určitou míru jistoty a klidu, zatímco vnímá, že z druhého rodiče strach mít nemusí a jeho přízeň si nemusí získávat žádoucím chováním.

Všechny uvedené případy vyžadují **zapojení specialistů na danou problematiku a multioborové vyhodnocení případu**, ideálně na případové konferenci uzpůsobené specifikům rodin zasažených násilím.

V případech domácího násilí je potřeba vyhodnotit rizikové faktory, které zahrnují jak historii násilí v rodině u jednotlivých aktérů (např. v minulých vztazích či dětství), formy násilí, dynamiku násilí (zda je trvalejšího charakteru, v poslední době častější, závažnější), i celkový kontext násilí v rodině. Pracujeme tedy alespoň se základním zmapováním historie vztahu a celé rodiny.

Poznatky z vyhodnocování se promítají do **individuálního plánu ochrany dítěte** (dále jen „IPOD“). Účelem IPOD je na základě zjištěných poznatků naplánovat další práci s ohroženým dítětem a jeho rodinou. Tato práce by měla vést k pomoci ohroženému dítěti i jeho rodině. Cílem je posílení funkcí rodiny, přijetí opatření, která umožní dítěti zůstat v rodině nebo umožní co nejrychlejší navrácení do rodiny. IPOD musí být vypracováván od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do jednoho měsíce od zařazení dítěte do evidence OSPOD. **V IPOD se stanovují nezbytné kroky, které povedou k zajištění ochrany dítěte, včetně časového plánu těchto kroků.** IPOD musí být pravidelně **aktualizován**, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy. Pokud je v rodině více dětí, na něž je zaměřena sociálně-právní ochrana, musí být IPOD vypracován pro každé z dětí individuálně, a to se zaměřením na jeho individuální potřeby.

Případová konference představuje metodu sociální práce, která je dnes již běžně využívána v praxi OSPOD. Jedná se nejen o způsob projednání situace ohroženého dítěte s rodiči nebo i se samotným dítětem, ale rovněž o účinný nástroj multidisciplinární spolupráce při řešení případů ohroženého dítěte, který umožňuje zapojení dalších pomáhajících a zúčastněných subjektů a osob. Při samotném jednání by měli mít všichni účastníci, včetně pracovníků OSPOD, rovné postavení, což je značným motivačním prvkem k větší otevřenosti i ke vzájemné spolupráci. Účast přizvaných odborníků a zástupců ostatních orgánů a subjektů na případové konferenci je dobrovolná. **Může být vhodné k případům domácího násilí přizvat pracovníky intervenčního centra, ať již řeší či neřeší konkrétní situaci rodiny. Pracovníci intervenčního centra mohou v součinnosti s OSPOD podpořit rodiče minimalizovat násilí ve vztahu v zájmu ochrany ohrožených dětí a mohou společně realizovat kroky směřující k ochraně ohrožených osob včetně dětí.**

V případech domácího násilí a násilí v rodině se doporučuje specializovaný typ případové konference, který zajišťuje účast obou rodičů odděleně. Je potřeba klást velký důraz na bezpečí oběti, ideálně realizovat případové konference v jiné dny, neinformovat původce násilí o tom, kdy bude přítomna ohrožená osoba a **bezpečně musí být zajištěn i odchod ohrožené osoby.**

Případové konference jsou jedním z nejeфекtivnějších nástrojů sociální práce při řešení případů domácího násilí v zájmu dítěte. Dobře koordinovaná multioborová spolupráce je v těchto případech nezbytná. Účast dítěte na případové konferenci vždy pečlivě zvažujeme. **V některých případech bývá významné uspořádat odbornou případovou konferenci (případové setkání) v expertním složení i bez přítomnosti rodiče/rodičů. Vždy doporučujeme facilitovanou případovou konferenci.**

V případech řešení domácího násilí je třeba, aby pracovník OSPOD získal důvěru ohroženého rodiče, vysvětlil mu úlohu a povinnosti OSPOD s tím, že některá opatření na ochranu dítěte může provést i bez souhlasu ohroženého rodiče, ale vždy s jeho vědomím. Je třeba vyzdvihnout základní cíl OSPOD, kterým je **zajištění ochrany a bezpečí dítěti a také ohroženému rodiči**. Při komunikaci s ohroženým rodičem je třeba počítat s možnou bagatelizací celé situace ze strany tohoto rodiče a odmítáním pomoci OSPOD. **Ohrožený rodič by v žádném případě neměl být nucen setrvávat v domácnosti s pachatelem domácího násilí, a to ani v zájmu dítěte.** Zvládnutí této situace klade velké nároky na schopnosti pracovníka OSPOD.

3. Povinnost OSPOD srozumitelně informovat dítě o jeho právech

Zákonem č. 78/2025 Sb., byla nově do ustanovení § 10 odst. 3 písm. f) ZSPOD včleněna **povinnost** obecního úřadu obce s rozšířenou působností (OSPOD) **srozumitelně informovat dítě uvedené v § 6 ZSPOD o jeho právech jakožto poškozeného v trestním řízení, zejména o právu na ustanovení zmocněnce a právu na náhradu škody a nemajetkové újmy.**

Dítě má podle § 51a odst. 2 TŘ právo na bezplatného **zmocněnce k hájení jeho práv**. V praxi však často děti (resp. jejich zákonní zástupci či opatrovníci) tuto možnost nevyužívají, nechápou význam tohoto institutu, důsledkem čehož nejsou práva dítěte v souvislosti s trestním řízením řádně chráněna. Nová povinnost OSPOD by tak měla pomoci předejít nedostatečné ochraně práv nezletilých v trestním řízení.²⁶

4. Mlčenlivost OSPOD

V případech, kdy jeden z rodičů opustí spolu s nezletilým dítětem společné obydlí, které doposud obývali s pachatelem domácího násilí, je OSPOD oprávněn žádat od rodiče informaci o tom, kde se s dítětem zdržuje, a to na základě § 53 odst. 2 písm. b) ZSPOD, podle kterého je rodič povinen na výzvu OSPOD poskytnout nezbytné informace, je-li jich třeba pro výkon sociálně-právní ochrany dětí. **Pracovníci OSPOD jsou však dle § 57 odst. 1 věta druhá ZSPOD povinni v případech domácího násilí zachovávat striktní mlčenlivost o místě pobytu rodiče, který se stal obětí domácího násilí v rodině, a to z důvodu zvýšení ochrany dětí a rodičů v případech domácího násilí a zajištění, aby ohrožený rodič po ukončení soužití s násilným rodičem, společně se svým dítětem mohl setrvat na bezpečném místě**, aniž by hrozilo pokračování násilného chování, vyhrožování nebo jiných útoků proti životu, zdraví nebo lidské důstojnosti ohroženého rodiče a dítěte. Povinností mlčenlivosti pracovníků OSPOD jsou chráněny i veškeré údaje ohroženého rodiče či osob, poskytujících ubytování tomuto rodiči, které by mohly vést ke

²⁶ <https://www.centrumlocika.cz/poskytovani-pravnich-informaci> (Informace o trestním řízení pro dětské oběti)

zjištění místa pobytu ohroženého rodiče, např. telefonní či e-mailové spojení. Údaje vztahující se k místu pobytu ohroženého rodiče nesmí zaměstnanci OSPOD sdělovat druhému rodiči, ani jakékoliv jiné osobě či orgánu, jestliže ohrožený rodič ke sdělení těchto údajů neudělí **písemný souhlas** podle § 57 odst. 1 věta poslední ZSPOD. Toto se týká i místa školní či předškolní docházky, případně volnočasové aktivity dětí. **Mlčenlivost pracovníků OSPOD se vztahuje i na informace o osobě, která upozornila orgán sociálně-právní ochrany na skutečnosti uvedené v § 7 ZSPOD.** Povinnost předložit tyto písemnosti jiným orgánům veřejné moci podle zvláštního právního předpisu tím není dotčena (např. zákon o státním zastupitelství, zákon o veřejném ochránci práv a trestního řádu).²⁷

V praxi OSPOD dochází situacím, kdy rodič, který je pachatelem domácího násilí, se domáhá poskytnutí informace o místu, kde se nachází druhý rodič s dětmi. Poukazuje přitom na skutečnost, že jako nositel rodičovské odpovědnosti má právo znát místo pobytu svých dětí a má právo na styk s dětmi. **I přes tuto argumentaci však pracovníci OSPOD nesmí informaci o místu pobytu rodiče sdělit, neboť by tím v rozporu se zákonem prozradili i místo pobytu rodiče ohroženého domácím násilím.** OSPOD je zároveň povinen zajistit, aby se žádající rodič tyto **informace nedozvěděl ani prostřednictvím nahlédnutí do spisové dokumentace vedené OSPOD o dětech.** Na základě § 55 odst. 2 ZSPOD je proto OSPOD povinen uchovávat veškeré údaje vztahující se k místu pobytu ohroženého rodiče **odděleně mimo spisovou dokumentaci o dítěti.** V souladu s § 17 odst. 3 správního řádu (dále jen „SŘ“) jsou pak tyto údaje **vyloučeny z nahlížení do spisu**, neboť na písemnosti nebo záznamy uchovávané odděleně mimo spis se nevztahují ani ustanovení správního řádu o nahlížení do spisu²⁸, ani ustanovení ZSPOD o nahlížení do spisové dokumentace o dítěti²⁹. Tyto údaje tak mohou být ze strany OSPOD zpřístupněny pouze orgánům a osobám, kterým toto oprávnění vyplývá ze zvláštního právního předpisu. Konkrétně se jedná o státní zástupce, orgány činné v trestním řízení, veřejného ochránce práv a ochránce práv dětí, kteří mají v souladu se zvláštními právními předpisy právo žádat OSPOD nejen o poskytnutí veškerých spisů (spisové dokumentace), ale rovněž i jiných písemností vedených odděleně mimo spis podle § 55 odst. 2 ZSPOD ve spojení s § 17 odst. 3 SŘ.³⁰

5. Výkon rodičovských práv pachatele domácího násilí

V případech domácího násilí v rodinách s nezletilým dítětem je třeba na jedné straně řešit zajištění náležité ochrany dítěte a na straně druhé výkon práv a povinností rodiče, který je pachatelem domácího násilí.

²⁷ Důvodová zpráva k novele č. 242/2024 Sb. uvádí k novému znění § 55 odst. 2 (dříve odstavec 5): „V souladu s § 17 odst. 3 správního řádu se na písemnosti uchovávané odděleně mimo spis nevztahují ustanovení o nahlížení do spisu. Tyto písemnosti je však nutné zpřístupnit těm orgánům, kterým jsou na základě zvláštního zákona povinny orgány sociálně-právní ochrany dětí předložit na vyžádání nejen spisy, ale rovněž jiné písemnosti. **V současné době vyplývá tato povinnost orgánům sociálně-právní ochrany dětí ze zákona o státním zastupitelství, zákona o veřejném ochránci práv a trestního řádu.**“ Čili, v případě orgánů, kterým se i dosud (do 31.12.2024) předkládaly na žádost i písemnosti vedené odděleně mimo spis, se postupuje i po 1. 1. 2025 úplně stejně jako dosud. Výslovné ustanovení, uvedené dříve v § 55 odst. 5 ve větě poslední bylo nadbytečné, neboť postup upravují vyjmenované zvláštní předpisy (kromě uvedených jde např. i o **předkládání písemností vedených odděleně mimo spis Ministerstvu spravedlnosti – kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování ČR před mezinárodními soudy.**

²⁸ Ust. § 38 SŘ

²⁹ Ust. § 55 odst. 3 ZSPOD

³⁰ Viz § 14 zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, § 158 odst. 3 zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád, a § 15 odst. 2 zák. č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv a ochránci práv dětí.

Z hlediska kontaktu dítěte s pachatelem domácího násilí je nutné vycházet z toho, že **kontakt s rodičem je primárně základním právem dítěte podle čl. 9 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte a nikoli povinností dítěte**. Právo dítěte na kontakt s rodičem musí být ze strany OSPOD chráněno a podporováno, pokud je kontakt s rodičem v zájmu dítěte. Právo na pravidelný kontakt s dítětem je nesporně také právem rodiče, nicméně **na prvním místě je třeba situaci posuzovat s ohledem na práva a zájmy dítěte**. Dle § 6 odst. 1 písm. g) ZSPOD je za ohrožené považováno rovněž dítě, které bylo přítomno násilí mezi rodiči ve společné domácnosti, a to i když bylo „pouze“ svědkem domácího násilí a útoky násilné osoby na něj přímo nesměřovaly. S tímto vědomím je třeba posuzovat otázku, zda osobní kontakt dítěte s násilným rodičem je nebo není v jeho nejlepším zájmu a zda dítě neohrožuje.

Při zvažování vhodnosti kontaktu dítěte s pachatelem domácího násilí je nutno přihlížet ke konkrétním formám a vývoji násilí v rodině, k chování násilného rodiče, k případným vydaným předběžným opatřením ze strany soudu nebo Policie ČR, k věku dítěte, k reakci dítěte na události prožité v rodině a vždy je potřeba zohlednit názor dítěte s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost.

Je třeba si uvědomit, že případný **vynucený styk s násilným rodičem může být z pohledu dítěte nesrozumitelnou a zraňující skutečností zejména v případě absence odborné péče, která by ohroženému dítěti pomohla zážitky z domácího násilí vhodně zpracovat.**

Pod pojmem styk rodiče s dítětem nelze rozumět pouze osobní kontakt. Ve smyslu **Úmluvy o styku s dětmi**³¹ se **stykem rozumí rovněž jakákoli forma komunikace mezi rodičem a dítětem** (např. telefonická, e-mailová, WhatsApp, Facebook apod.), nebo poskytnutí informací o dítěti rodiči a informací o rodiči dítěti, tzv. vzájemná informovanost. Obdobně i § 858 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku, ve znění zákona č. 268/2025 Sb.³², rozlišuje jednak osobní styk rodiče s dítětem, jednak nepřímý styk, který je uskutečňován prostředky komunikace na dálku anebo poskytováním všech podstatných informací o dítěti mezi rodiči a poskytováním všech podstatných informací o rodičích dítěti.

Pokud osobní kontakt dítěte s rodičem není v nejlepším zájmu dítěte, je třeba podle článku 4 odst. 3 Úmluvy o styku s dětmi zvážit možnost osobního styku s dohledem (asistovaný styk) nebo jiné formy styku (nepřímý styk) s tímto rodičem. **V některých případech však může být pro dítě ohrožující i komunikace s násilným rodičem prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, kdy může rodič na dítě činit nepřipustný nátlak, citově ho vydírat, případně mu vyhrožovat. V takových situacích je na místě úplný zákaz kontaktu rodiče s dítětem ve všech jeho formách, a to na základě rozhodnutí soudu.**

OSPOD může v těchto případech podat návrh k soudu na vydání:

- **předběžného opatření podle § 16 odst. 2 ZSPOD, a to i v situaci, kdy dítě už nesdílí s násilným rodičem společné obydlí,**

³¹ Sdělení č. 91/2005 Sb.m.s., Úmluva o styku s dětmi

³² Účinnost od 1.1.2026

- rozsudku o **omezení rodičovské odpovědnosti, omezení jejího výkonu, pozastavení výkonu rodičovské odpovědnosti, nebo zbavení rodičovské odpovědnosti**, na jehož základě bude kontakt násilného rodiče s dítětem buďto úplně vyloučen, anebo umožněn pouze za podmínek vymezených v rozhodnutí soudu (viz § 869 až § 872 občanského zákoníku).

Z praxe se velmi osvědčuje, že pokud dítě bylo násilím v rodině závažně traumatizováno, **dát dítěti čas se s následky prožitého násilí v rodině vyrovnat, zpracovat je. Až v okamžiku, kdy je to pro dítě bezpečné a chtěné, iniciovat kontakt s rodičem (zpravidla zprvu asistovaný).** Nucení dítěte ke kontaktu (byť asistovanému) bývá kontraproduktivní i v otázce znovunavázání a nápravy vztahu k násilnému rodiči. Nutnou podmínkou je, aby dítě mělo odbornou pomoc při zpracování traumatických zážitků, stejně tak, aby rodič, který se násilí na svých blízkých dopouštěl, musel absolvovat program zaměřený na své problematické chování.

Ideálně usilujeme o **dosažení tzv. bezpečného kontaktu dítěte a rodiče, tzn. kontaktu, který svou formou a rozsahem umožňuje zdravý rozvoj identity dítěte.** Při posuzování rozsahu a vhodnosti kontaktu dítěte a násilného rodiče je třeba brát v úvahu také rodinnou historii. Tedy to, zda dítě bylo svědkem/obětí násilí v rodině, doporučuje se v opatrovnických řízeních soudu sladit kroky ohledně nezletilých dětí s průběhem trestních soudů v oblasti domácího násilí a týrání. Jak již bylo řečeno, jako zásadně nevhodné se ukazuje nucení dítěte do kontaktu, pokud bylo přítomno násilí v rodině a má z druhého rodiče strach. **Prvním krokem k bezpečnému setkávání dítěte s rodičem, který se dopouštěl/dopouští násilí v blízkých vztazích, je vyhledání odborné pomoci rodičem a převzetí odpovědnosti za své chování, náhled na svůj vlastní podíl na proběhlé situaci a konání konkrétních kroků ke změně** (např. absolvování specializovaného programu zaměřeného na zvládání vzteku a násilí). **Druhou podmínkou je stabilizace psychického stavu dítěte, ideálně za podpory odborného pracovníka-psychologa.** Asistované kontakty jsou vhodné jen krátkodobě v situacích, kdy není možné zaručit bezpečný průběh kontaktu dítěte s násilným rodičem. Délka závisí také na bezpečí dítěte, cílem by mělo být situaci vyřešit v zájmu dítěte, ne vyhovět rodiči v jeho požadavcích. **Prioritou je vždy zájem dítěte nikoliv rodiče.**

Role OSPOD je zde důležitá při ochraně zájmu dítěte a podpoře rodičů v následném nastavení hranic kontaktu dítě – rodič tak, aby to bylo pro dítě předvídatelné a srozumitelné, ideálně v písemné podobě zaštitěné autoritou OSPOD či soudu. Důležité je v těchto případech **citlivá participace dítěte, kdy se zjišťují přání a potřeby dítěte, ale není stavěno do situace, kdy samo rozhoduje o tom, zda chce být s tátou, či mámou.** Jako optimální se zde jeví spolupráce s dětským psychologem či odborným pracovníkem se specializací na práci s traumatizovanými dětmi. Potřeba je počítat s velmi častým ambivalentním vztahem dětí k oběma rodičům i s probíhajícím **konfliktem loajality** vůči oběma. Dítě, v jehož rodině se řeší domácí násilí, je vystaveno nelehkému souběhu možné rozvodové a traumatické zátěže, často podporované dalšími výsledky, soudně-znaleckými posudky atd. v rámci řízení před opatrovnickými a trestními soudy.

6. Spolupráce OSPOD s Policií ČR

V případě **vykázání osoby dopouštějící se domácího násilí** ze společného obydlí je policista v souladu s ust. § 47 ZoPČR povinen do 24 hodin od vstupu do společného obydlí zaslat kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru, příslušnému státnímu zastupitelství a soudu, který je příslušný rozhodnout o předběžném opatření. **Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, zašle policista kopii úředního záznamu v uvedené lhůtě i OSPOD. Policie je povinna vždy oznámit OSPOD bez zbytečného odkladu skutečnosti nasvědčující ohrožení dítěte domácím násilím, a to i tehdy, když nedojde k vykázání ze společného obydlí. Policie ČR je povinna učinit nové oznámení OSPOD i při opakování domácího násilí v rodině.**

V této souvislosti je třeba opětovně zmínit **povinnost OSPOD oznamovat Policii České republiky skutečnosti nasvědčující tomu, že v domácnosti obývané dítětem dochází k domácímu násilí** nebo jinému násilí mezi rodiči, jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte nebo dalšími fyzickými osobami (viz § 51 odst. 5 písm. c) ZSPOD). Tato zákonná ohlašovací povinnost bohužel často působí kontraproduktivně, neboť vede k neochotě rodičů ohlašovat domácí násilí v rodině na OSPOD v obavě ze vstupu policie do případu. Je proto **nezbytné, aby byla ze strany OSPOD jednoznačně komunikována jeho role v ochraně ohrožených dětí, stejně jako výše uvedená oznamovací povinnost a její důsledky.**

7. Spolupráce OSPOD se subjekty poskytujícími sociální a další služby při ochraně dětí ohrožených domácím násilím

Na pomoc osobám ohroženým domácím násilím jsou zaměřeny vybrané sociální služby, které jsou poskytovány podle zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (dále jen „zákon o soc. službách“), a rovněž lze od 1. 1. 2025 poskytovat sociálně-právní ochranu dětem ohroženým násilím pověřenými osobami podle § 41 ZSPOD.

V rámci **služeb sociálně-právní ochrany dětí poskytovaných na základě pověření je v § 41 ZSPOD nově upravena služba ochrany a pomoci dětem ohroženým násilím.** Tato služba je ambulantní formou poskytována dětem podle § 6 písm. e) a g) ZSPOD. Účelem služby je prevence a zabránění násilí na dětech. Ochrana a pomoc se poskytuje též rodiči dítěte podle § 6 písm. e) a g), pokud se násilí na tomto dítěti nedopustil nebo pokud nespáchal trestný čin podle § 6 písm. e) nebo není osobou, se kterou je vedeno trestní řízení pro trestný čin vůči tomuto dítěti. Služba ochrany a pomoci dětem ohroženým násilím obsahuje tyto základní činnosti: a) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, b) sociálně terapeutické činnosti, c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.³³

Intervenční centra jsou **specializovaná zařízení sociálních služeb** pro osoby ohrožené domácím násilím, která poskytují pomoc jak v případě vykázání násilné osoby ze společného obydlí podle ZoPČR, tak i v ostatních případech ohrožení osoby domácím násilím. Je důležité upozornit na to, že intervenční centra nemají zpravidla omezenou

³³ Zákon č. 242/2024 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

cílovou skupinu pouze na dospělé, ale zabývají se rovněž dětskými oběťmi (a svědky) domácího násilí.

V případech vykázaní násilné osoby ze společného obydlí je intervenční centrum povinno nabídnout ohrožené osobě pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu Policie ČR o vykázaní ze společného obydlí intervenčnímu centru. V ostatních případech poskytuje intervenční centrum služby jak na základě žádosti osoby ohrožené domácím násilím, tak i bez žádosti, a to na základě vlastních poznatků o existenci případu domácího násilí.

Intervenční centrum při poskytování pomoci osobám ohroženým domácím násilím úzce spolupracuje s Policií ČR a soudy, s poskytovateli jiných sociálních služeb, OSPOD, obcemi, jakož i ostatními orgány veřejné správy. **Služby intervenčního centra** mohou být poskytovány **ve formě ambulantní, terénní nebo pobytové**, přičemž v rámci pobytových služeb je ohrožené osobě poskytováno ubytování a strava nebo pomoc při zajištění stravy. O poskytnutí sociálních služeb uzavírá intervenční centrum s osobou ohroženou domácím násilím písemnou nebo ústní smlouvu. Sociální služby intervenčních center se poskytují bez úhrady.

Je zřejmé, že v některých fázích řešení případů domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem se může činnost OSPOD a intervenčního centra či osoby pověřené k výkonu SPOD dle § 41 ZSPOD do jisté míry překrývat, proto je žádoucí **úzká spolupráce mezi těmito institucemi. OSPOD by se v žádném případě neměl spokojit s tím, že s rodičem projednali situaci pracovníci intervenčního centra** a poskytl mu odpovídající pomoc. Je přípustné, aby OSPOD koordinoval a vzájemně konzultoval s intervenčním centrem způsob a rozsah poskytnutí pomoci rodiči nezletilého dítěte, který se stal obětí domácího násilí. **Role OSPOD v případech domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem je nepopíratelná a nepřenosná vzhledem ke skutečnosti, že dítě jako svědek domácího násilí je vždy ohroženým dítětem.** Totéž platí o spolupráci OSPOD s pověřenými osobami dle § 41 ZSPOD.

V souvislosti s řešením případu domácího násilí mohou být ohroženým osobám poskytovány i **další typy sociálních služeb**³⁴, a to např.:

- odborné sociální poradenství (poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí),
- telefonická krizová pomoc,
- krizová pomoc,
- služby azylových domů atd.

³⁴ Pravidelně aktualizované kontakty na všechny druhy služeb specializovaných na pomoc obětem domácího násilí v celé ČR obsahuje mj. aplikace Bright Sky. Aplikace vznikla ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a PČR a je určena nejen pro oběti domácího násilí, ale i pomáhajícím profesím. Webový odkaz: [Bright Sky | Praktická podpora a informace, jak reagovat na domácí násilí. Kontakty na pomoc.](#)

8. Ochrana dítěte před sekundární viktimizací a traumatizací

Domácí násilí a násilí v rodině se zpravidla odehrává za zavřenými dveřmi, **výpověď dítěte tedy často bývá stěžejním důkazem**, kterým lze spáchání trestného činu prokázat. Oproti jiným situacím, kdy je dítě v pozici svědka, je však nezbytné zdůraznit, že **dítě v případě domácího násilí je vystaveno významnému vnitřnímu konfliktu loajality a ambivalentním postojům vůči oběma rodičům, které jsou spojeny s obavou, jaké důsledky a ohrožení bezpečí může jeho výpověď znamenat.**

Výpověď/výslech dítěte v trestním řízení pak může být pro dítě potenciálně retraumatizující událostí. Často nebývá dostatečně hájen zájem dítěte a je opomíjeno včasné zajištění kvalifikované právní pomoci pro dítě, pokud bylo přímo zasaženo násilím. V těchto případech lze využít možností, které nabízí **zákon o obětech trestných činů** (právo na poskytnutí bezplatné odborné pomoci subjekty zapsanými do speciálního registru³⁵, poskytování právních informací, služby psychologického a sociálního poradenství).

9. Role OSPOD v trestním řízení

Jestliže je v případě domácího násilí páchaného za účasti dítěte vedeno trestní řízení, může být dítě účastníkem tohoto trestního řízení v postavení **poškozeného podle § 43 TŘ**, pokud mu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma. Poškozený má v trestním řízení zákonem přiznána **významná procesní práva**, jako je právo činit návrh na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, právo zúčastnit se hlavního líčení před soudem nebo veřejného zasedání soudu, které se koná ve věci odvolání nebo schválení dohody o vině a trestu, a právo vyjádřit se k věci před skončením řízení. Vedle toho je poškozený oprávněn domáhat se v rámci trestního řízení náhrady škody nebo jiného spravedlivého zadostiučinění, tj. navrhnout (nejpozději na začátku hlavního líčení nebo při prvním jednání ve věci dohody o vině a trestu), aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena.

Za nezletilé dítě, které není v době vedení trestního řízení dosud plně svéprávné, **vykonávají práva poškozeného jeho zákonní zástupci**, tj. rodiče nebo poručník.

V případě, že práva poškozeného dítěte v trestním řízení nemohou rodiče nebo poručník vykonávat, a to z důvodu:

- a) hrozby střetu zájmů (pachatelem trestného činu spáchaného proti dítěti jsou rodiče, jeden z rodičů, poručník nebo sourozenec dítěte), nebo
- b) objektivní závažné překážky (nepříznivý zdravotní stav, dlouhodobý pobyt v cizině, omezení obou rodičů v rodičovské odpovědnosti ve věci zastupování dítěte),

vykonává práva poškozeného dítěte v trestním řízení namísto zákonných zástupců opatrovník podle § 45 TŘ.

³⁵ Registr poskytovatelů pomoci obětem trestných činů (<https://otc.justice.cz/verejne/seznam.jsf>)

Opatrovníka pro potřeby zastupování v trestním řízení jmenuje poškozenému dítěti na prvním místě opatrovnícký soud příslušný podle místa bydliště dítěte, a to na základě usnesení vydaného v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé³⁶. Hrozí-li nebezpečí z prodlení a nelze vyčkat na jmenování opatrovníka rozhodnutím opatrovníckého soudu, ustanoví opatrovníka poškozenému dítěti usnesením předseda senátu v řízení před soudem v rámci trestního řízení, nebo státní zástupce v přípravném řízení.

Příslušný OSPOD (obecní úřad obce s rozšířenou působností) je povolán zastupovat poškozené dítěte v trestním řízení a uplatňovat jeho jménem výše uvedená práva za předpokladu, že vykonává funkci:

- a) **poručníka dítěte**: OSPOD je povinen vykonávat funkci veřejného poručníka dítěte do doby, než je dítěti jmenován poručník rozhodnutím soudu nebo než se soudem jmenovaný poručník ujme funkce, anebo je-li OSPOD jmenován jako poručník dítěte rozsudkem soudu v situaci, kdy není možné poručníkem jmenovat žádnou osobu blízkou ani jiného vhodného člověka (viz § 17 ZSPOD ve spojení s § 929 a § 930 odst. 3 občanského zákoníku),
- b) **opatrovníka dítěte**: OSPOD může být jmenován opatrovníkem dítěte **usnesením opatrovníckého soudu** v případě, že opatrovnícký soud rozhoduje o jmenování opatrovníka z důvodu:
 - omezení rodičovské odpovědnosti nebo omezení výkonu rodičovské odpovědnosti u obou rodičů, pokud se toto omezení týká povinnosti a práva rodičů při zastupování dítěte³⁷,
 - subjektivní nebo objektivní překážky, pro kterou nemůže poškozené dítě v trestním řízení zastoupit ani jeden z rodičů.

OSPOD nemůže být jmenován jako opatrovník poškozeného dítěte v trestním řízení na základě usnesení státního zástupce v přípravném řízení nebo předsedy senátu v řízení před soudem, neboť podle § 45 odst. 3 TR může státní zástupce nebo předseda senátu ustanovit opatrovníkem poškozeného **jakoukoliv vhodnou osobu s jejím předchozím souhlasem anebo advokáta i bez jeho souhlasu**. Obecní úřad obce s rozšířenou působností jako OSPOD je správním orgánem a nemá vlastní právní osobnost (osobou je pouze obec s rozšířenou působností jako veřejnoprávní korporace) a vzhledem k tomu je vyloučeno, aby byl státním zástupcem nebo předsedou senátu ustanoven opatrovníkem poškozeného dítěte v trestním řízení.

Podle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 2/2016 ze dne 22. 3. 2016³⁸ jmenuje státní zástupce jako opatrovníka nezletilého poškozeného zpravidla osobu blízkou, případně jinou vhodnou fyzickou osobu. Státní zástupce má přitom věnovat zvláštní pozornost tomu, aby nezletilému poškozenému byla opatrovníkem ustanovena fyzická osoba, jejíž osobnostní i profesní předpoklady budou dostatečnou zárukou zajištění řádné a účinné ochrany jeho práv v průběhu trestního řízení, přičemž se jeví jako vhodné, aby šlo o osobu znalou práva. Při výběru těchto osob je možné vycházet rovněž z registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Je-li

³⁶ viz § 943 občanského zákoníku ve spojení s § 466 písm. g), l) z.ř.s. a § 471 z.ř.s.

³⁷ viz § 858 odst. 1 písm. f) ve spojení s § 870 a § 878 odst. 3 občanského zákoníku

³⁸ Stanovisko 1 SL 713/2015, dostupné na: www.verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/1_SL_713-2015.pdf

ustanovován jako opatrovník poškozeného dítěte advokát, pak se tak nemusí stát s jeho souhlasem.

Jinou vhodnou osobou, pro jejíž ustanovení opatrovníkem poškozeného dítěte v trestním řízení může svědčit její odborné zaměření, **může být podle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství rovněž zaměstnanec OSPOD jako fyzická osoba**. Tento zaměstnanec, v jehož působnosti je výkon sociálně-právní ochrany dětí, by mohl být ustanoven opatrovníkem dítěte po předchozím projednání s vedoucím příslušného odboru obecního úřadu obce s rozšířenou působností, do něhož je dotčený zaměstnanec zařazen. **Zaměstnanec OSPOD musí se svým ustanovením za opatrovníka poškozeného dítěte souhlasit**. Opis usnesení o ustanovení opatrovníkem se zaměstnanci OSPOD doručuje do vlastních rukou jakožto fyzické osobě oprávněně podat proti tomuto usnesení stížnost³⁹.

Opatrovníkem poškozeného dítěte však nemůže být ustanoven zaměstnanec OSPOD, který ve věci byl nebo by mohl být činný jako zástupce tohoto orgánu v trestním řízení, neboť tyto funkce jsou neslučitelné (srov. zejména § 102 odst. 1, § 104a až § 104e TŘ ve spojení s § 45 odst. 1 TŘ). Funkce zástupce OSPOD a opatrovníka ustanoveného nezletilému poškozenému jsou totiž neslučitelné a jejich výkonem nelze pověřit tutéž osobu, neboť by vyvstalo nebezpečí, že všechny úkony vykonané touto osobou by bylo možno zpochybnit s poukazem na zmiňovanou neslučitelnost postavení opatrovníka a zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Jako opatrovníka z uvedeného důvodu nelze proto ustanovit ani přímo příslušný OSPOD.

Vedle zákonného zástupce a opatrovníka může poškozené dítě v trestním řízení zastupovat rovněž **zmocněnec podle § 50 TŘ**, kterým může být fyzická i právnická osoba. Zmocněnce může poškozenému dítěti buďto zvolit jeho zákonný zástupce nebo opatrovník, anebo může být dítěti ustanoven předsedou senátu v řízení před soudem nebo soudcem v přípravném řízení z řad advokátů, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů pro právní pomoc podle zákona o obětech trestných činů. Pokud byl opatrovníkem poškozeného dítěte pro trestní řízení ustanoven advokát, je tento advokát zároveň ustanoven také zmocněncem poškozeného dítěte⁴⁰.

Zmocněnec poškozeného dítěte je oprávněn za něj činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky, jakož se i zúčastnit všech úkonů, kterých se může zúčastnit poškozený a jeho zákonný zástupce nebo opatrovník. Zmocněnec poškozeného je od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jimiž se

mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv poškozeného dítěte, a jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Může klást otázky obviněnému i jiným vyslýchaným osobám poté, kdy policejní orgán skončí výslech a udělí zmocněnci slovo.

Poškozené dítě mladší 18 let má na základě § 51a odst. 2 TŘ nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně, a to bez ohledu na povahu a závažnost

³⁹ Ust. § 64 odst. 1 písm. b) trestního řádu

⁴⁰ viz § 51a odst. 4 TŘ, ve znění účinném od 1. 1. 2026

trestného činu a bez ohledu na majetkové poměry dítěte a jeho rodiny, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy.⁴¹

Dítě má také právo na **doprovod důvěrníka** ke všem úkonům v trestním řízení, což by měla být **osoba, kterou zná, která je pro něj zdrojem bezpečí**. Může to být i jeho terapeut. Důvěrník nemůže zasahovat do průběhu úkonu. Hlavním úkolem důvěrníka je starat se o psychickou pohodu dítěte při úkonech trestního řízení. Důvěrník však nemůže současně vystupovat v roli svědka v trestním řízení, proto je nutné v tomto směru pečlivě zvážit výběr důvěrníka dítěte. Pokud by důvěrník měl důležité informace pro trestní řízení k prověřované věci, nemůže být důvěrníkem.

Spolupráce OSPOD a právníka/zmocněnce poškozeného dítěte s policií je důležitá k šetrnému nezatěžujícímu vedení vyšetřování tam, kde dítě vystupuje jako svědek/poškozený. Měla by vést k **využití institutů trestního řízení preventujících opakované výsledky dětí** (např. výslech formou neodkladného a neopakovatelného úkonu⁴² nebo využití speciální výslechové místnosti), k provedení dítěte všemi úkony tak, aby jim rozumělo, a také aby v rozsahu, který mu umožňují jeho rozumové schopnosti a zákon, mělo svou účast v trestním řízení “ve svých rukou”.

Nejen v trestním řízení, ale i ve všech ostatních případech řešení domácího násilí, je nezbytné **minimalizovat riziko přetížení dítěte opakovanými výpověďmi, psychologickými či zdravotními vyšetřeními a soudně znaleckými posudky**. Tyto úkony musí být dobře a citlivě **koordinovány, prováděny proškoleným odborníkem na problematiku dětí a traumatu a ideálně realizovány v jednom prostředí, které je pro dítě bezpečné** (např. terapeutická místnost, kterou zná a kam za ním zainteresovaní odborníci dochází nebo využití služeb dětského advokačního centra či krizového centra). Dítě nesmí být pasivním objektem řešení situace a o vyšetřování, o způsobech řešení, o následných krocích i svých právech (např. nevypovídat) **musí být dítě včas a úměrně věku informováno**. Úkony musí být vedeny maximálně šetrným způsobem s ohledem na možnosti i psychický stav dítěte (trauma respektující přístup). Dítěti musí být souběžně s vyšetřováním případu **zajištěna i odpovídající psychologická a psychoterapeutická péče**.

Předběžná opatření v trestním řízení (§ 88b a násl. TŘ)

Lze uložit pouze **obviněnému** (tedy po zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TŘ). Předběžné opatření smí být uloženo jen tehdy, jestliže z jednání obviněného nebo z dalších konkrétních skutečností vyplývá **důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil**, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný a s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením přičemž **uložení předběžného opatření si vyžaduje**

⁴¹ Znění účinné od 1.1.2026.

⁴² Pro výslech formou neopakovatelného úkonu musí být splněny další zákonné podmínky podle § 158/9 TŘ s odkazem na § 160 odst. 4 TŘ.

ochrana oprávněných zájmů poškozeného, který je fyzickou osobou, zejména jeho života, zdraví, svobody nebo lidské důstojnosti, nebo zájmů osob mu blízkých, nebo ochrana zájmů společnosti.

Předběžným opatřením může být obviněnému uložen např. **zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami**, zejména svědky, **zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným** a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí, zákaz zdržovat se na konkrétně vymezeném místě. Předběžné opatření trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však do právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí, jímž řízení končí⁴³.

O předběžném opatření, kterým se ukládá zákaz styku obviněného rodiče s dítětem, které vydává státní zástupce dozorující trestní věc, se **vždy informuje OSPOD**.

Neplní-li obviněný, u kterého je i nadále dán důvod pro uložení předběžného opatření, podmínky uloženého předběžného opatření, může příslušný orgán činný v trestním řízení rozhodnout o uložení pořádkové pokuty, uložení jiného druhu předběžného opatření, nebo vzetí obviněného do vazby.

“Výslech” dítěte před zahájením trestního stíhání

(1) Rozhovor za účelem zjištění, zda je na místě důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin, policie zaznamená jako úřední záznam o provedení úkonu a následně rozhodne, zda zahájí trestní řízení.

(2) Podání vysvětlení⁴⁴, které se zaznamená na úředním záznamu o podání vysvětlení⁴⁵, nemá sílu důkazního prostředku a dítě čeká ještě výslech, který je pak (zpravidla) v písemné podobě prováděn jako důkaz u soudu.

Po zahájení úkonů trestního řízení může být proveden výslech jako úkon mající povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu. Za zákonem stanovených podmínek⁴⁶ lze dítě vyslechnout před zahájením trestního stíhání. Taková výpověď má sílu důkazního prostředku, který je prováděn čtením protokolu u soudu. Dítě by už nemělo být znovu vyslýcháno.

“Výslech” dítěte po zahájení trestního stíhání (§ 102 TŘ)

(1) Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší 18 let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvláště šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat. K výslechu se přibere **OSPOD, nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže**. Může-li to přispět ke správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Osoby, které byly

⁴³ Viz ust. § 88c TŘ

⁴⁴ Podání vysvětlení není ještě samo o sobě zahájením trestního řízení, může k němu vést, ale není jeho automatickou součástí.

⁴⁵ Viz ust. § 158 odst. 6 TŘ.

⁴⁶ Ust. §158 odst. 9 a §158a TŘ.

takto přibrány, nemohou zasahovat do samotného průběhu výslechu, mohou pouze hájit zájem dítěte v tom smyslu, že např. pokud je unavené požádají o přerušení nebo ukončení výslechu, případně doporučí přestávku, aniž by si dítě stěžovalo. Toto doporučení policejní orgán uvede do protokolu. Mohou také požádat o odložení úkonu na pozdější dobu, pokud je to např. s ohledem na psychický stav dítěte, potřeba. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.

(2) V dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu **provést důkaz přečtením protokolu** nebo přehráním obrazového a zvukového záznamu pořízeného o výslechu provedeném prostřednictvím videokonferenčního zařízení i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2 TR. Osoba, která byla k výslechu přibrána, se podle potřeby vyslechne ke správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i ke způsobu, jímž vyslýchaná osoba vypovídala.

(3) Osobě mladší než 18 let lze klást otázky jen prostřednictvím orgánu činného v trestním řízení.

VIII. Závěr

Násilí je nepřípustné ve všech jeho podobách a má závažné traumatizující dopady na dítě i pokud není namířeno přímo proti němu.

Podezření na přítomnost násilí v rodině je třeba vždy bez předsudků a bagatelizace posoudit, bez ohledu na to, jakým způsobem se o situaci OSPOD dozví (může se tak stát i např. v rámci opatrovnického řízení, kdy je OSPOD „pouze“ kolizním opatrovníkem).

Zásadní je komplexní vyhodnocování situace dítěte a rodiny za účelem zajištění pomoci a podpory dítěti, aktivní přístup směřující k poskytnutí ochrany dítěti s využitím dostupných možností a nástrojů.

V případech domácího násilí je zvláště důležité klást důraz na mezioborovou spolupráci, tedy úzkou součinnost a vzájemnou informovanost mezi OSPOD, intervenčními centry, Policií ČR, soudy, osobami pověřenými k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a registrovanými poskytovateli sociálních služeb.⁴⁷

Důstojnost a rychlost zotavení obětí domácího násilí závisí na profesionalitě a empatii pracovníků Policie ČR, OSPOD a sociálních služeb, kteří přicházejí s oběťmi domácího násilí do styku a kteří by měli být odborně proškolení k problematice domácího násilí. Věříme, že k vysoké odbornosti těchto osob přispěje i toto metodické doporučení.

⁴⁷ Jako příklad dobré praxe lze např. uvést pravidelná setkávání OSPOD s PČR, IC a dalšími organizacemi včetně škol a probační a mediační služby i státního zastupitelství, jejichž cílem je zhodnotit a nastavit spolupráci.

IX. Zdroje

Použitá literatura:

- ČÍRTKOVÁ, L. Moderní psychologie pro právníky, Grada, Praha, 2008.
- ČÍRTKOVÁ, L. Domácí násilí. Nebezpečné rodinné vztahy ve 21. století, Aleš Čeněk, Plzeň, 2020.
- ČÍRTKOVÁ, L. VITOUŠOVÁ, P. A KOL., Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů, GRADA, Praha, 2007.
- ČÍRTKOVÁ, L. Rodiče, děti, domácí násilí a traumatizující následky, Právo a rodina č. 9/2007, Linde.
- DUFGOVÁ, I., ZLÁMAL, J. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí, Střední policejní škola MV v Praze, Agis, 2004.
- JOCHMANNOVÁ, L. Trauma u dětí. Kategorie, projevy a specifika odborné péče, Grada, 2021.
- ŠEVČÍK, D. A KOL. Domácí násilí, Portál, Praha, 2011.
- ŠPATENKOVÁ, N., ŠEVČÍK, D. A KOL. Domácí násilí, Portál, 2011.
- Centrum LOCIKA. Standardy práce s dětmi ohroženými násilím v rodině, Praha, 2020.
- Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí, MPSV a Acorus, 2006.
- Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí, MPSV a Acorus, 2010.
- Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole – doporučené postupy pro pracovníky škol, Nadace Sirius, 2024.

Právní předpisy (použité zkratky):⁴⁸

- Zákon č. 78/2025 Sb., kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a další zákony v souvislosti s potíráním domácího násilí
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (OZ)
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (ZSPOD)
- Úmluva o právech dítěte, publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
- Zákon č. 273/2008, Sb., o Policii České republiky (ZoPČR)
- Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (z.ř.s.)
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád - TŘ)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (TZ)
- Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů (ZOTČ)
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (ZOP)
- Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích (ZNP)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (o.s.ř.)

⁴⁸ Právní předpisy jsou uváděny v pořadí, v jakém jsou zmíněny v publikaci.

- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv a ochránci práv dětí
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- Výkladového stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství poř. č. 2/2016 ze dne 22. 3. 2016 (1 SL 713/2015).

IX. Užitečné kontakty a odkazy

- Asociace pracovníků intervenčních center (www.domaci-nasili.cz)
- Registr poskytovatelů sociálních služeb (<http://iregistr.mpsv.cz/>)
- Linka bezpečí (www.linkabezpeci.cz)
- Linka pomoci pro oběti násilí na ženách (www.rosacentrum.cz)
- Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí (www.bkb.cz)
- Dětské krizové centrum (www.ditekrize.cz)
- Centrum LOCIKA (www.centrumlocika.cz)
- ROSA – centrum pro ženy (<https://www.rosacentrum.cz/>)
- ProFEM - centrum pro oběti domácího a sexuálního násilí (www.profem.cz)
- ACORUS (www.acorus.cz)
- www.obcanskeporadny.cz
- www.pmscr.cz (Probační a mediační služba - Pomoc obětem trestných činů)
- www.mlceniboli.cz – kontakty na místně příslušná intervenční centra
- www.rodinanakolotoci.cz - kontakty na místně příslušná intervenční centra
- <https://prevencekriminality.cz/na-evropske-cislo-116-016-pro-obeti-nasili-na-zenach-se-nove-lze-dovolat-i-v-cesku/>
- Evropská non-stop linka pomoci pro oběti domácího násilí - **116 016**.⁴⁹

Materiály pro sociální pracovníky k tématu DN:

- https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/BROZURA_1.pdf, Úřad vlády ČR, Domácí násilí: Změny v právní úpravě od 1.7.2025
- <https://zurivec.cz> , Úřad vlády ČR, Kniha Násilí je možné zastavit a metodická podpora ke školení k prevenci domácího násilí
- www.kartakid.cz - SOFA – Jak identifikovat ohrožené děti
- <https://www.stopnasili.cz/> - kampaň organizace ROSA
- <https://www.centrumlocika.cz/pro-odborniky/metodika-a-vyzkumy> - Metodiky a výzkumy Centra LOCIKA
- <https://www.domacinasili.cz/ochrana-pred-domacim-nasilim/> - Bílý kruh bezpečí
- <https://sancedetem.cz/nasili-v-partnerskem-vztahu> - Šance dětem
- https://recede.soc.cas.cz/sites/recede.soc.cas.cz/files/2024-03/Zprava_Deti_1.pdf - Výzkumné centrum domácího a genderově podmíněného násilí - Děti a násilí v blízkých vztazích

⁴⁹ <https://prevencekriminality.cz/na-evropske-cislo-116-016-pro-obeti-nasili-na-zenach-se-nove-lze-dovolat-i-v-cesku/>